

1979/80:99

Nr 99

Tisdagen den
11 mars 1980

Tisdagen den 11 mars

Kl. 15.00

---

*Meddelande om
val*

§ 1 Meddelande om val

TALMANNEN:

Jag får meddela att vid morgondagens sammanträde val kommer att företas av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling.

*Meddelande om
interpellations svar*

*Om regeringsåtgärder för att lösa
Cypernfrågan*

§ 2 Meddelande om interpellations svar

1979/80:145 om ökade resurser för njursjukvården

Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Med hänvisning till 6 kap. 1 § riksdagsordningen får jag meddela att jag inte kunnat besvara interpellationen av Kurt Hugosson om ökade resurser för njursjukvården inom föreskriven tid på grund av att interpellanten var förhindrad att ta emot svaret planerad dag. Jag har kommit överens med Kurt Hugosson om att besvara interpellationen den 19 mars.

§ 3 Om regeringsåtgärder för att lösa Cypernfrågan

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Alexander Chrisopoulos* (vpk) den 21 februari anmälda fråga, 1979/80:344, och anförde:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har frågat mig vad regeringen avser göra för att motverka sådana åtgärder som försvårar en lösning av Cypernfrågan i enlighet med FN:s strävanden.

Som jag nyligen redovisat i denna kammare verkar Sverige genom FN på flera sätt för en lösning av Cypernproblemet.

Vi stöder generalsekreterarens ansträngningar att få till stånd nya förhandlingar mellan parterna.

Vi har i flera år gett vårt stöd åt de FN-resolutioner i vilka generalförsamlingen kräver att de utländska trupperna på ön dras tillbaka. Vi har uttalat vårt stöd för Cyperns suveränitet, oberoende och territoriella integritet.

Resolutionen under den senaste generalförsamlingen innehöll emellertid nya element, bl. a. tillsättande av en FN-kommitté, som vi hade goda skäl tro

Tisdagen den
11 mars 1980

Om regeringsåtgärder för att lösa Cypernfrågan

skulle försvåra generalsekreterarens ansträngningar. Därför avstod vi på den senaste Cypernresolutionen.

Sverige deltar sedan många år med en bataljon i den FN-styrka vars uppgift är att upprätthålla det lugn på Cypern som möjliggör för parterna att förhandla om en politisk lösning.

Vi har i FN upprepade gånger uppmanat parterna att också utnyttja denna möjlighet.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Sex år efter invasionen på Cypern är fortfarande 40 % av Cyperns territorium ockuperat av turkiska trupper. Tiotusentals människor lever långt från sina hem och sina egendomar. Över 2 000 människor saknas fortfarande. FN:s generalförsamling har upprepade gånger och med enhälliga resolutioner fastslagit en lösning som innebär att alla utländska trupper bör lämna landet, att alla invånare bör återgå till sina gamla bosättningar och att Cyperns territoriella integritet, självständighet och oberoende bör respekteras. De resolutionerna har hittills nonchalrats. Orsaken till den nuvarande situationen är att Cypernproblemet inte är ett problem som bara berör den inhemska befolkningen och de inblandade länderna utan att det är förknippat med utländska militärstrategiska intressen i ett krisområde som kan betraktas som ett permanent hot mot världsfreden, där varje rubbning av styrkeförhållandena kan få ödesdigra konsekvenser.

Mot denna bakgrund är en snabb lösning av Cypernfrågan som garanterar Cyperns territoriella integritet, självständighet och nationella oberoende ytterst angelägen för alla fredsälskande krafter.

I november 1979 behandlades i FN ett förslag av de alliansfria staterna som bl. a. innebar ett krav på bildandet av en kommission som skulle utarbeta konkreta förslag till åtgärder för en lösning av Cypernfrågan i enlighet med FN-resolutionerna. I den efterföljande omröstningen röstade USA och vissa andra NATO-länder emot förslaget, och Sverige lade ner sin röst.

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga utrikesministern om detta ställningstagande bidrar till en snabb lösning av problemet i enlighet med FN-resolutionerna och om regeringens fortsatta agerande kommer att ha samma inriktning.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Anledningen till att vi lade ner vår röst i FN när denna resolution var uppe till beslut var att den FN-kommitté som föreslogs skulle försvåra generalsekreterarens arbete. Vi röstade nej i de förberedande omröstningarna på de paragrafer som avsåg upprättandet av denna kommitté. Och när sedan i slutomgången de paragraferna likväl var kvar ansåg vi det nödvändigt att lägga ner vår röst.

Vi menar att vi skall fullfölja den svenska politiken att kräva de utländska truppernas tillbakadragande och att stödja FN:s generalsekreterares arbete

på att få till stånd förhandlingar och en lösning av Cypernproblemet. Det är en politik som Sverige har drivit länge i Cypernfrågan och som vi tycker det finns alla skäl att fortsätta.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Om jag är rätt underrättad så var en av orsakerna till att Sverige lade ner sin röst i denna omröstning att man ville att det skulle föras direkta förhandlingar mellan de inblandade parterna. Nu hör det till saken att sådana här direkta förhandlingar ägde rum i början av våren, och de hade bl. a. som målsättning att visa en god vilja för att underlätta en omprövning och ett avskaffande av embargot mot Turkiet. Sedan har dessa direkta förhandlingar strandat och uppskjutits på obestämd tid. Det var bl. a. det som var orsaken till att de alliansfria staterna lade fram ett förslag till generalförsamlingen för att skapa en kommitté som skulle utarbeta konkreta förslag. Att lägga ned sin röst i detta sammanhang gynnar ju de krafter som vill förhålla en lösning av Cypernproblemet, med hänsyn till den militärstrategiska betydelse som Cypern har, och som samtidigt vill rusta upp och omvandla Cypern till en militärbas för att tillfredsställa NATO:s och USA:s strategiska intressen.

Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Skälet till att vi röstade som vi gjorde var att vi visste att en sådan här kommitté skulle få svårigheter. Vi visste t. ex. att den turkiska sidan inte skulle komma att samarbeta med en ad hoc-kommitté från FN. Vi såg då inget skäl att komplicera generalsekreterarens redan komplicerade förhandlingsunderlag genom att rösta för en sådan kommitté. Det var det som var skälet till vårt ställningstagande.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Men alternativet kunde ha varit att det åter blivit ett dödläge i förhandlingarna och att inga positiva resultat över huvud taget hade nåtts under sådan handläggning som utrikesministern här redogjort för.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om arbetsförhållandena för den svenska nedrustningsdelegationen i Genève

Utrikesministern OLA ULLSTEN erhöll ordet för att besvara *Gunnel Jonängs* (c) den 21 februari anmälda fråga. 1979/80:348, och anförde:

Herr talman! *Gunnel Jonäng* har frågat mig om jag är beredd att medverka till att skyndsamt underlätta lokal- och arbetsförhållandena för personalen vid den svenska nedrustningsdelegationen i Genève.

Svaret är ja.

Nr 99

Tisdagen den
11 mars 1980

Om arbetsförhållandena för den svenska nedrustningsdelegationen i Genève

Tisdagen den
11 mars 1980

Om arbetsförhållanden för den svenska nedrustningsdelegationen i Genève

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det var ett kort och bra svar, och jag tackar för det.

Den svenska nedrustningsdelegationen i Genève är mycket trångbodd, som utrikesministern känner till, och det upplever man när man som riksdagsman är där och deltar i arbetet. Förhållandena påminner litet om tiden i den gamla riksdagen, när man inte hade någon egen arbetsplats utan gick runt med papper under armen och letade efter lediga stolar och skrivbord.

Riksdagsmännen är i Genève under korta tider, och det är naturligtvis inte för vår skull jag har tagit upp frågan, utan det är för de anställda vid delegationen. Lokalerna var väl anpassade när man började arbetet vid delegationen. Men under dessa år har Sveriges internationella engagemang vuxit betydligt, och det pågår ständigt parallella konferenser där nere. Det innebär att det blir brist på utrymme när alla delegater skall trängas med de anställda. De administrativa åtgärderna har naturligtvis blivit fler, och antalet anställda har utökats. Goda arbetsförhållanden är ju något som såväl de anställda som delegaterna har rätt att kräva, och därvid är självfallet tillräckliga lokaliteter en nödvändighet.

Som utrikesministern känner till har en av de anställda inte längre något eget arbetsrum. Hans rum övertogs av annan svensk personal utan att han dessförinnan hade fått information om detta och utan att någon kontakt tagits med honom. Han har därefter fått ambulera och sitter tidvis i det konferensrum där folk sammanträder, studerar eller samtalar. Sådana förhållanden är naturligtvis oacceptabla.

Herr talman! Jag tvekade litet innan jag ställde den här frågan i kammaren eftersom jag tyckte att den i någon mån berörde interna förhållanden, men å andra sidan har jag som riksdagsledamot ett ansvar i det här sammanhanget. Jag har på nära håll dels upplevt trångboddheten och den därigenom försvårade arbetssituationen på delegationen, dels erfarit hur godtyckligt behandlad en anställd har blivit, och då har jag ansett mig böra protestera mot detta.

Den svenska nedrustningsdelegationen i Genève med ambassadören i spetsen har gjort och gör allt vad de kan när det gäller att komma till rätta med lokalfrågorna, och jag ville bl. a. med min fråga här i kammaren understödja dem i denna strävan. Jag är glad att utrikesministern nu skyndsamt tar sig an ärendet, och jag tackar för det. Det känns betryggande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
11 mars 1980

*Om försvarets
nya robotsystem*

§ 5 Om försvarets nya robotsystem

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara Kerstin Ekmans (fp) den 28 februari anmälda fråga. 1979/80:356, och anförde:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig om bakgrunden till vissa uppgifter i massmedia nyligen om träffsannolikheten för det svenska försvarets nya robotsystem, robot 70. Hon frågar om tekniken inte har infriat förväntningarna eller om det har visat sig att robot 70 kräver en mer omfattande utbildning och träning än som kan inrymmas i nuvarande utbildningstider.

Robotsystem 70 utgör en betydelsefull del av arméns luftvärn. Ett luftvärnsrobotsystems effekt hänför sig dels till att en angripare i största möjliga utsträckning måste undvika områden som är försvarade med luftvärnsrobotar, dels till de förluster som i praktiken tillfogas anfallande flygplan. Beträffande den senare effekten vill jag framhålla att det inte är möjligt för något luftvärnsrobotsystem att uppnå en träffsannolikhet på 100 %. Det är icke heller nödvändigt från avskräckningssynpunkt.

Robotsystem 70 är ett system för begränsade höjder, dagsljus och god sikt. En övervägande del av en angripares flygstridskrafter kräver likaledes god sikt för att kunna bekämpa våra arméförband. Statistiska beräkningar visar att sikten under dager i Sverige är god under ca 80 % av tiden. Det är därför vi av ekonomiska skäl hittills har utformat detta robotsystem främst utifrån kravet på dagerkapacitet.

De uppgifter om robotsystem 70 som förekommit i massmedia hänför sig till en samövning mellan flygvapnet och luftvärnet under 1979. Denna övning genomfördes av utbildningsskäl trots dåliga väderförhållanden. Den fältmässiga situationen vid detta tillfälle motsvarade således inte normala insatsförhållanden för detta vapensystem. För att ge balans åt bedömningen bör framhållas att attackflyget i liknande vädersituationer inte heller har möjlighet till en effektiv insats.

Motsvarande övning under 1978 avhölls under goda väderförhållanden. Därvid uppnåddes resultat som överträffade förväntningarna på systemet. En sammanvägning av resultaten från 1978 och 1979 års övningar visar att robotsystem 70 väl svarar mot de taktiska och tekniska krav som ställts. De erfarenheter som nu finns efter mer än tre års utbildning visar vidare att tillfredsställande utbildningsresultat kan nås inom den tid som är avdelad för robotutbildning vid luftvärnsförbanden.

Mot denna bakgrund finner jag att robotsystem 70 väl svarar mot de krav som ställts från det svenska försvarets sida.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till frågan är den oro som man känner över uppgifter som framkommit om robot 70, uppgifter som eventuellt visar att något som man

Tisdagen den
11 mars 1980

---

*Om försvarets
nya robotsystem*

har bedömt som framtidens försvarsvapen inte alls motsvarar förväntningarna. I Sverige är vi beroende av vapen som precis som robot 70 är bärbara, enkla och kan passa in i vårt värnpliktsförsvar. Roboten har, alldeles som försvarsministern sade, sin begränsning. Den är ett vapen för vackert väder och dagsljus, och den skall avskjutas mot mål på låga höjder. Vid disigt väder kan det bli sämre resultat. Även om försvarsministern i svaret säger att dagerkapaciteten är tillräcklig, pågår det försök för att få fram en version som möjligen kan skjuta i mörker.

Försvarsministern sade att det inte är möjligt att få en 100-procentig träffsäkerhet, naturligtvis inte. Det var därför bra när de teoretiska studierna av vapnet ingav förhoppningar om att man skulle kunna träffa en gång på två robotskott. Arméchefen har också i tidskriften Värnplikt och Folkförsvar framhållit att detta kan vara riktiga siffror. När övningarna i det aktuella fallet inte alls motsvarar förväntningarna, vill man ju få orsakerna klarlagda.

I vissa kommentarer har det sagts att det dåliga övningsresultatet berodde på dålig sikt. Försvarsministern säger att detta var fallet, och då blir den självklara frågan: Är det riktigt att genomföra en övning, om man redan från början förstår att resultatet blir dåligt? Det måste vara verkligt bekymmersamt för de värnpliktiga som genomför övningen att få så dåliga resultat. Det är, såvitt jag förstår, fråga om värnpliktig personal i slutet av sin utbildning, varför de alltså bör ha de allra bästa förutsättningar att nå ett gott resultat. Om de vid ett sådant här tillfälle möts av dåliga siffror, kan de fundera över hur resultatet blir när de kommer tillbaka till repetitionstjänstgöringarna. Frågan blir naturligtvis: Varför genomför man övningen? Enligt försvarsministerns värdeprognoser skulle de inte ha behövt vänta så lång tid på vackert väder. Under 80 % av tiden är visst vädret gynnsamt, men det ställer man sig kanske litet undrande till som göteborgare. Kanske även skåningarna gör det med tanke på hur disigt de har det.

Nu säger försvarsministern att de sammanlagda resultaten är positiva, men det är naturligtvis ändå av stort intresse för oss hur årets och kommande års övningar genomförs och vilka resultat som då uppnås. Kan vi ha några förhoppningar?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Först vill jag säga att man alltid kan diskutera effekten av ett sådant här robotsystem. Träffar man med vart tredje skott är det, enligt min mening, ett utomordentligt bra system. Jag har i andra sammanhang varnat för vad jag har kallat robotromantik, detta att man tror att man i robottekniken har funnit ett Columbi ägg. Det förhåller sig inte så, men robotar är ett utomordentligt effektivt hjälpmedel vid försvar av ett territorium, den saken är helt klar.

Fru Ekman frågade, om det var riktigt att genomföra en övning under de här betingelserna. Skulle man bara göra en operativ utvärdering av systemet hade det varit fel. Men övningen hölls i samband med utbildning av åldersklasser. Det gällde alltså att öka färdigheten hos dem som skall sköta

robotsystemet. Man höll alltså övningen av utbildningsskäl. Vi måste ju tillvarata utbildningstiden på bästa möjliga sätt. Därför blev det detta resultat.

För att man skall kunna klara exempelvis ett attackflygplan, med den hastighet som ett sådant som regel har i sådana här sammanhang, behöver man ca 4–5 km marksikt, om man vill ha stor sannolikhet för träff. Den sikten hade man inte i detta läge. Hade det varit fältmässiga förhållanden, hade man alltså inte avlossat några skott. Å andra sidan talar allt för att attackflyget i det här fallet inte heller hade kunnat verka. Det är klart att man, när man av utbildningsskäl genomför en sådan här övning, riskerar att få förhållanden som inte motsvarar de verkliga. Jag tror emellertid att de som utbildas har förtroende för det här vapensystemet. Säkerligen blev de informerade om att det vid tillfället i fråga rädde speciella förhållanden.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Då kanske det är bra att vi i alla fall får en debatt, så att förhoppningarna på ett sådant här vapen inte ställs för högt. Vi får hoppas att de värnpliktiga var införstådda med förhållandena, så att de inte blev för nedstämnda utan ser tiden an och ser fram mot nästa övning.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag reagerar kanske litet mot att fru Ekman säger att vi inte skall ställa förhoppningarna på detta vapen alltför högt. Jag vill säga att det här är ett alldeles utomordentligt vapen, men det har den begränsningen att det i dag bara kan verka under goda siktförhållanden. Som komplettering till detta har vi faktiskt här i Sverige ett kanonluftvärn som är väderoberoende. Jag vågar alltså säga att vi, med det tillskott som svenska armén har fått i och med robot 70, har ett tekniskt sett utomordentligt effektivt luftvärn i Sverige. Det är en sak att man skulle kunna önska att vi hade ett kvantitativt bättre luftvärn – men jag vill hävda att den tekniska kvaliteten är bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om Linjeflyg AB:s flygtrafik på vissa mindre flygplatser

Kommunikationsministern ULF ADELSONH erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara följande frågor, nämligen

1979/80:329, anmäld den 14 februari, av *Margit Odelsparr* (c),

1979/80:335, anmäld den 15 februari, av *Eva Winther* (fp),

1979/80:339, anmäld den 19 februari, av *Karl-Erik Häll* (s) och

1979/80:347, anmäld den 21 februari, av *Nils-Olof Grönhagen* (s),

och anförde:

Herr talman! Margit Odelsparr har frågat mig om regeringen är beredd att, om framställning görs, lämna bidrag till Linjeflygs drift för att därmed

Tisdagen den
11 mars 1980

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

garantera fortsatt matartrafik på sträckan Kramfors–Sundsvall.

Eva Winther har frågat mig om jag anser det är rimligt att lägga ned flyglinjen Gällivare–Luleå.

Karl-Erik Häll har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra den hotande nedläggningen av Gällivare flygplats.

Nils-Olof Grönhagen, slutligen, har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att säkerställa en fortsatt flygtrafik på de linjer Linjeflyg ifrågasatt, bl. a. Kramfors.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Linjerna Kramfors–Sundsvall och Gällivare–Luleå utgör s. k. matarlinjer i Linjeflygs trafiknät. Linjeflyg, som har koncessionerna på dessa linjer, har uppdragit åt Swedair att utföra trafiken. Så länge Linjeflyg innehar koncessionerna har bolaget också trafikplikt på linjerna.

Linjeflygs sekundärtrafik, i vilken matarlinjerna ingår, ger enligt Linjeflyg ett årligt underskott på ca 15 milj. kr., vilket är en stor belastning för bolaget. Mot den här bakgrunden diskuterar Linjeflyg f. n. med olika intressenter hur detta underskott skall kunna minskas. Det är min förhoppning att det skall gå att finna former för en fortsatt trafik. I avvaktan på att de pågående diskussionerna slutförs är jag inte beredd att i dag närmare kommentera frågorna.

I sammanhanget vill jag erinra om lufttransportutredningen, som bl. a. har till uppgift att se över det nuvarande interregionala flyglinjenätet. Med denna utgångspunkt skall utredningen föreslå en lämplig struktur när det gäller flygplatserna i det här landet, som i första hand tillgodoser kraven på tillfredsställande interregionala transporter. Utredningen skall dock, det vill jag betona, utgå från att luftfarten även i framtiden skall bära sina kostnader.

MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag framställt denna fråga är de uttalanden som gjorts från Linjeflyg om att det finns risk för att trafiken på bl. a. sträckan Kramfors–Sundsvall kan komma att läggas ned på grund av dålig lönsamhet. En sådan utveckling kan inte accepteras. En nedläggning av matarlinjen Kramfors–Sundsvall skulle få allvarliga konsekvenser för näringslivet i Kramforsbygden. Motivet för en flygplats i Kramfors var att man genom goda och snabba förbindelser skulle kunna få till stånd industriutvecklingen i området, som en längre tid har drabbats av att sysselsättningsmöjligheterna har minskat. Kommunen satsar därför stora belopp på flygplatsen. Flygplatsen har med andra ord en stor regionalpolitisk betydelse. F. n. är ca 20 personer sysselsatta på flygplatsen, och under år 1979 omfattade trafiken ca 43 000 passagerare. Detta är mycket starka skäl för att flygtrafiken skall bibehållas i oförändrad omfattning.

Enligt Linjeflyg är ett alternativ för att möjliggöra fortsatt trafik att staten täcker förlusterna. Ett annat alternativ är att trafiken överlämnas till ett annat flygbolag, som skulle få flyga på egna villkor till de priser som erfordras

---

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

för att täcka kostnaderna.

Det senare alternativet skulle innebära att en flygbiljett exempelvis från Kramfors till Stockholm sannolikt kommer att kosta mer än en flygbiljett för motsvarande sträcka på en linje som trafikeras av Linjeflyg. Linjeflyg har koncession och därmed också trafikplikt på flygsträckan. Det kan i en sådan situation inte anses självklart att företaget endast skall bedriva trafik på de linjedelar som är lönsamma.

Av kommunikationsministerns svar framgår att det är regeringens förhoppning att det skall gå att finna former för en fortsatt trafik. Jag utgår därför ifrån att man från regeringens sida vidtar sådana åtgärder att inga förändringar i flygtrafiken sker innan lufttransportutredningen lagt fram sitt betänkande och riksdagen fattat beslut.

Det skulle vara värdefullt om kommunikationsministern här i dag ville klargöra om man från regeringens sida är beredd att handla på det sätt som jag angivit, och då i sin bedömning också väga in regionalpolitiska hänsyn.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det är inte länge sedan vi diskuterade inrikesflyget, kommunikationsministern och jag, men då gällde det höjda flygpriser. Nu gäller det en eventuell nedläggning av flyglinjen Gällivare–Luleå. Jag skall inte så mycket uppehålla mig vid den regionalpolitiska målsättning som jag förutsätter att vi är överens om, men jag vill framhålla vikten av att åtgärder på olika områden verkar i målets riktning och inte fördärvar förutsättningarna att uppnå det.

För Norrbottens del, med en öppen arbetslöshet på 4 %, med uppemot 18–20 % av befolkningen utanför den ordinarie arbetsmarknaden och med stort behov av ett mer differentierat näringsliv för att få fler jobb till länet, är väl fungerande kommunikationer en viktig del i en strategi för överlevnad.

Som jag redovisar i min fråga till kommunikationsministern sågs anläggandet av flygplatsen i Gällivare som ett led i arbetet på att göra Sverige rundare. Linjen Gällivare–Luleå–Stockholm har inte enbart fungerat till glädje för gällivareborna utan har också underlättat tillvaron för kirunaborna. En nedläggning av linjen innebär ett direkt hot mot bl. a. den nya statliga datacentralen SIGA som skall starta i vår. Beslutet om Gällivare som lokaliseringsort för SIGA byggde på att det fanns tre dagliga flygförbindelser i båda riktningarna. Ett annat företag, Gällivare Data, får ingen möjlighet att hålla sina leveransplaner om det blir en nedläggning. Ur näringslivets synpunkt får flygförbindelserna inte försämrats.

När det gäller beläggningen så hade man förra året ungefär 27 000 passagerare, av vilka 75 % flög längre än sträckan Gällivare–Luleå. Beläggningen på den linjen är ungefär 70 % vintertid och 100 % under sommarmånaderna. Hundralappsresenärerna brukar inte rymmas på den linjen.

Nu säger Linjeflyg att denna linje är olönsam, och kommunikationsmi-

Tisdagen den
11 mars 1980

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

nistern anger att Linjeflyg har ett årligt underskott på ungefär 15 miljoner. Enligt de uppgifter jag har fått har företaget faktiskt gått med vinst det senaste året. Den är visserligen liten, drygt 2 miljoner, men nu vill Linjeflyg inte ta ansvaret för denna linje. Jag tycker det är felaktigt. Man borde faktiskt med hänsyn till det totala resultatet kunna driva även linjer som blir relativt dyrare.

Nu diskuterar man att överlåta koncessionen på Swedair AB. Vad det kommer att innebära får vi se. Kommunikationsministern säger att det "är min förhoppning --". Jag kan väl säga att det också är min förhoppning att flygningen på denna linje skall fortsätta. Men det räcker ju inte med förhoppningar.

Jag vill fråga om kommunikationsministern kommer att bevaka att den här flygförbindelsen får leva vidare. Det är helt nödvändigt för utvecklingen i den delen av landet.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

För en tid sedan framstod Jan Carlzon i Linjeflyg som räddaren av det svenska inrikesflyget, och det var vi nog glada för. Men jag har nu upptäckt att det i räddningsplanen – som tydligt mera verkat för att rädda lönsamheten för Linjeflyg än för att klara inrikesflyget – också ingår att lägga ner s. k. icke lönsamma linjer. Nu förefaller det som om linjen Gällivare–Luleå har blivit en sådan linje, men det fick kommunen inte reda på, vare sig av Linjeflyg eller av Jan Carlzon, utan både vi i kommunen och de anställda fick reda på detta genom Sveriges Radio – och det var ju bra att vi fick reda på det över huvud taget.

Till att börja med kan jag till en del instämma i vad Eva Winther har sagt om flygets betydelse, men jag skulle vilja komplettera bilden litet.

Först dock något om bakgrunden.

Det är helt riktigt att det är Linjeflyg som har koncession och att vi har ett trafikavtal med Linjeflyg för den här linjen. Under den tid som avtalet har fungerat har Linjeflyg skaffat underleverantörer – först Crown Air, som sedermera har ändrat namn – och det har förekommit ett par pilotstrejcker, som jag tror i och för sig var försvarbara. Allt detta har gjort att flyglinjen så att säga ständigt har varit under uppärbetning med kommunala medel.

Vi hade också ett garantiavtal – det är ju så med Linjeflyg, att företaget inte sätter i gång att flyga utan att först ha fått garanti för att man i varje fall inte skall göra förluster – vilket upphörde att gälla 1973. Vi trodde då att saken var klar. Man utökade utan några kommunala garantier antalet flyglinjer högst väsentligt, och då var det inga som helst mörka moln.

Sedan är det, som det också har sagts här, så att det i kommunen har vidtagits åtgärder som baserar sig på flygförbindelserna. Eva Winther nämnde ett företag, och jag kan också nämna turistnäringen. Vi försöker nu, inte minst sedan LKAB fått bekymmer, skaffa ny sysselsättning och skapa ny livskraft i kommunen, och det är klart att vi då i mycket bygger på snabba förbindelser, eftersom avstånd och övriga kommunikationer inte är någonting att skryta med.

---

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

Linjeflyg skall nu lägga ner flygplatsen. Det sägs i svaret att man med olika intressenter diskuterar en lösning och att statsrådet för sin del hoppas på att man skall kunna fortsätta att flyga på linjen.

Jag vill säga att kommunen redan har lagt ner belopp i flygplatsen som kan anses vara ganska betydande. Vi betalar 5,5 milj. kr. netto och svarar för alla kostnader för personalen. Vi går t. o. m. så långt att vi betalar flygplatsens telefon- och telegramkostnader, och så betalar vi alltså även löner och sociala förmåner för all personal. Om Linjeflyg på den här linjen kan redovisa miljonförluster, ja, då vet jag inte hur svenskt inrikesflyg skall se ut för att vara lönsamt.

Till slut, herr statsråd, menar jag att här hjälper varken tro eller förhoppningar eller böner, höll jag på att tillägga, men vi väntar på ett krafttag från statsmakternas sida, eftersom jag inte kan se att det går ihop att från samhällets sida göra satsningar i en bygd och samtidigt klippa av livsnerven.

Jag vill gärna få ett kompletterande svar, om det är möjligt.

NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Det är kort och koncist, och jag vill gärna tolka detta som en fördel i den här debatten. Ju kortare ett sådant svar som det som har levererats i dag är, desto mer positivt skall man tolka kommunikationsministerns syn på frågan.

Får jag i det sammanhanget säga – som det redan tidigare har sagts här av de andra frågeställarna – att för sådana orter som berörs av de här flygförbindelserna har flygplatserna i allra högsta grad kommit till ur regionalpolitisk synpunkt. Det innebär att kommunerna har satsat rätt stora pengar för att åstadkomma detta och naturligtvis hyser en tro på att det har en positiv inverkan när det gäller kommunernas regionalpolitiska strävanden. Därför är det negativt att man i detta skede går ut med de här uppgifterna. Jag vill säga att det sätt på vilket statsrådet själv uttalat sig för pressen i det här ärendet inte är särskilt stimulerande för de människor som arbetar kommunalt med dessa frågor, t. ex. när han säger till en lokaltidning: "Åk tåg, kramforsbor! Glöm flygfältet!"

I svaret säger statsrådet att det pågår en utredning på detta område, nämligen lufttransportutredningen. Det skulle ha varit skäl för Linjeflygs chef i första hand och för kommunikationsministern i andra hand att avvakta lufttransportutredningens synpunkter på dessa flyglinjer innan man går ut och irriterar och oroar invånarna och kommunalmännen i de kommuner som berörs.

Så sent som i fjol behandlade riksdagen dessa frågor. Med anledning av motion 1978/79:1418 skrev trafikutskottet: "Eftersom Linjeflyg AB innehar koncession, därmed trafikplikt, på de berörda linjerna och då koncessionen ej har återlämnats, förutsätter utskottet att flygtrafiken på berörda linjer kommer att upprätthållas i enlighet med koncessionsvillkoren. Utskottet finner därför f. n. ingen särskild åtgärd påkallad från riksdagens sida i anledning av motionen."

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

Får jag komplettera min frågeställning till kommunikationsministern på följande sätt – eftersom min taletid nu är slut ber jag att få återkomma med min följdfråga.

Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Får jag först med intresse notera den lovsång till det svenska näringslivet som sjungs från alla tänkbara partier och banker i dag. Om samma lovsång sjöngs när vi beslutar om t. ex. arbetsgivaravgifter och andra pålagor på näringslivet, skulle näringslivet säkertligen kunna betala de obetydliga ökningarna av flygkostnaderna som gör linjerna lönsamma. Men i dag är det viktigare att sjunga näringslivets lov – i dag går man armkrok med näringslivet.

”Krafttag”, ”klargörande i dag”, ”inte säga någonting om tåg” – det är vad som krävs. Vad vore enklare för mig som kommunikationsminister än att säga: Självklart, var lugna allihop – jag skall föreslå precis de miljoner som behövs för att vi i det här landet skall få behålla trafiken på alla de orter som riksdagsmän vill att vi skall behålla den på. Ingenting är enklare – frågan är bara vad det kostar.

Vad jag förstått har alla fyra talarna i den här debatten varit helt och entydigt inställda på att vi i Sverige väl kan ha ett olönsamt flygnät och att detta skall betalas med skattemedel. Jag kan förstå den inställningen, men om det är det man avser med krafttag, så är det krafttag som det är mycket lätt för mig att ta. Jag kan säga: Herr talman! Jag avser att föreslå riksdagen att bevilja exakt det antal miljoner som Linjeflyg kräver.

Riksdagsledamoten Odelsparr har frågat om jag i dag är beredd att omedelbart biträda en ansökan, om en sådan kommer. Nej, det är jag verkligen inte! Om någon sade att får vi inte statsbidrag så försvinner detta och jag omedelbart svarade att det är självklart och att man inte behöver vara orolig, staten skall träda in med alla medel – vad skulle jag då spela för roll?

Luftfartsverket har också intresse av att trafiken upprätthålls, eftersom man annars förlorar pengar. Kommunerna förlorar pengar om vi inte har någon trafik. Flygbolagen förlorar också en del. Vad jag skall försöka göra är att få alla dessa intressenter att gå samman för att pressa priserna och finna en turlista som gör det möjligt att upprätthålla den här trafiken utan att man behöver tillskjuta skattemedel. När de diskussionerna är klara kan man ta ställning till om det över huvud taget behövs några statsbidrag. Men att utlova skattebetalarmiljoner från den här talarstolen i dag kallar jag inte för krafttag. Det kallar jag för släpphänthet som leder till större underskott än 55 miljarder.

MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! Jag måste begära ordet, eftersom kommunikationsministern tydligen litet grand hade missuppfattat vad jag sade i mitt anförande. Jag framhöll där först och främst att jag tyckte att det var glädjande att regeringen skulle försöka finna former för ett fortsatt genomförande av

---

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

trafiken. Men jag sade också att jag utgår från att man inte kommer att vidta några förändringar i flygtrafiken innan dels lufttransportutredningen lagt fram sitt betänkande, dels riksdagen fattat ett beslut i frågan. Anledningen till denna inställning är att man har blivit mycket oroad över det utspel som Linjeflyg gjort. Jag ställde sedan till kommunikationsministern frågan om man är beredd att vid denna bedömning även väga in regionalpolitiska hänsyn.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Visst sjunger vi en lovsång till näringslivet, herr kommunikationsminister. Vi är medvetna om att näringslivet, inte minst småföretagen, är av stor betydelse för utvecklingen i olika delar av vårt land. I de intentioner som nu diskuteras med Swedair ingår som en förutsättning att flygtrafiken på sträckan Luleå–Gällivare skall läggas ned under sommartid, nämligen den 28 juni–10 augusti. Det är en ganska märklig förutsättning, eftersom en sådan nedläggning skulle inträffa under en tid då det reses som aldrig annars under året och när man verkligen har behov av flygmöjligheter.

Som Karl-Erik Häll påpekade är turisten ett viktigt inslag i utvecklingen av en landsdel. Linjeflyg och ett resebyråföretag har annonserat en paketresa upp till Dundret, inkluderande en veckas vistelse där med olika aktiviteter. Avsikten är naturligtvis att sådana resor i första hand skulle komma att genomföras under sommartid, och det föreligger anmälningar till sådana resor. Det vore synnerligen olyckligt om en viktig del i detta paket, flygresorna, skulle inställas. Vi förutsätter att flygtrafiken, vilken överenskommelse som än träffas, kommer att få fortsätta.

Kommunikationsministern säger nu att det låter som om vi allesammans är beredda på att ha ett olönsamt flygnät. Jag vill på det svara att vi väl ändå måste ta hänsyn till de regionalpolitiska mål som vi har. Vi måste alltså koppla samman frågan om lönsamheten med de regionalpolitiska målen och försöka leva upp till dem.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag skall till att börja med beröra talet om lovsånger till näringslivet. Jag sjunger för min del inte någon lovsång till näringslivet i Norrbotten, men jag slåss för dess fortsatta existens. Det är också vad det handlar om när det gäller den flygplats som jag har tagit upp, dvs. Gällivare flygplats.

Jag sade i mitt tidigare anförande att LKAB har stort behov av den flygplatsen. Jag kan nämna att LKAB efterfrågar ca 1 000 enkelresor om året. Boliden, ett expanderande och likaså flygberoende företag, kommer tillsammans med en del andra företag inte att kunna fortsätta att existera utan att flygtrafiken på Gällivare flygplats fungerar. Gällivare Tryck, ett annat företag som har lyckats expandera, har uttalat att man klarar verksamheten tack vare de täta flygturerna. Det är alltså fråga om att försöka rädda en livsnerv i ett näringsliv som i dag är utsatt för ganska stora påfrestningar.

*Om Linjeflyg
AB:s flygtrafik
på vissa mindre
flygplatser*

Mot denna bakgrund säger statsrådet att det skulle vara ett uttryck för slapphet att lova miljoner från denna talarstol. Men om inte Linjeflyg sköter denna trafik, skall väl förhoppningsvis någon annan stå för den, och jag skulle då vilja veta vem det skall bli. På vilket sätt skall kostnaderna för detta täckas? Skall man banta ned antalet flygturer och lägga ned trafiken under vissa tider av året för att på det sättet uppnå en lönsamhet? Jag menar att det är en utveckling som garanterat leder till en nedläggning av flygplatsen.

Om svansen skall kuperas, skall det ske på en gång, inte styckevis. Annars förlänger man bara plågan. Har statsrådet egentligen någon förhoppning om att det utan några som helst statliga medel skall bli möjligt att åstadkomma ett reguljärt flyg på den linje som jag talar om? Om det inte kan ske, är det då möjligt för statsrådet att krama fram de bidrag som behövs för att upprätthålla denna livsviktiga flyglinje?

NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Herr talman! När statsrådet litet hånfullt säger att vi går armkrok med näringslivet vill jag säga till statsrådet att jag som kommunstyrelseordförande i Kramfors under 16 års tid inte bara har fått lära mig utan också har tvingats att sträcka fram armen för att om möjligt gå armkrok med det näringsliv som vi har haft men som vi nu saknar. Men jag har ofta fått räta ut armen när andra inte har velat hålla den.

Herr talman! Jag tolkar det nu, liksom i andra sammanhang när jag ställt frågor till industriministern, så att den här regeringen helt saknar ambitioner när det gäller att föra en regionalpolitik i vårt land. Kan statsrådet möjligen, för att åstadkomma en bättre ekonomi, medverka till att Linjeflyg får koncession på de övriga Norrlandslinjerna, dvs. de som tidigare har varit och som i dag är bärande? Jag tror att det skulle vara till gagn för svenskt inrikesflyg om man på det sättet kunde koncentrera allt inrikesflyg till ett företag, som också vid tillfälle kan bära kostnaderna för mindre lönsamma linjer.

Jag hemställer alltså att statsrådet tar initiativ till att Linjeflyg får koncession på de övriga linjerna.

Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Jag vill säga till herr Häll att jag anser att det absolut finns förhoppningar om att reguljärt flyg kan behållas på den linje han åsyftar. Jag anser också att diskussioner skall föras i en positiv anda för att om möjligt leda till ett resultat som innebär att man kan komma överens.

Vidare anser jag att vi bör avvakta lufttransportutredningen innan slutgiltigt beslut fattas och framför allt att berörda kommuner skall höras innan det sker. Om folk som förr vill resa på denna linje mellan den 28 juni och den 10 augusti tror jag inte att man lägger ned trafiken under den tiden, för det är ju då som det är särskilt lönsamt att upprätthålla trafiken. Så agerar faktiskt Linjeflyg.

Till riksdagsman Nils-Olof Grönhagen: Ja, det är klart att vi, om tiden medgav det, skulle kunna ha en diskussion om att den här regeringen inte har

någon regionalpolitisk målsättning, och allt sådant. Nu diskuterar vi emellertid en sakfråga, och jag tänker därför inte ta upp den handsken. Det skall jag gärna göra när vi har litet bättre tid.

Men det är inte bara fråga om dessa linjer. Vi har en regionalpolitisk målsättning i alla diskussioner som vi för. Det finns fler linjer som inte heller de går med vinst, och jag skall här nämna några: Trollhättan–Stockholm, Västervik–Stockholm, Oskarshamn–Stockholm, Kalmar–Göteborg, Linköping–Stockholm, Örebro–Göteborg, Karlstad–Göteborg, Borlänge–Karlstad, Ronneby–Göteborg, Sandviken–Stockholm samt Ljungby–Anders-
torp–Stockholm m. m.

Vad som kostar så mycket pengar är just att ha en regionalpolitisk målsättning som täcker hela landet. Mitt jobb är trots allt att försöka att se det här översiktligt för hela landet.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Enligt uppgifter som jag i dag har fått ingår det faktiskt som en förutsättning i de diskussioner man f. n. har med Swedair att trafiken läggs ned just under sommartid. Jag är glad att kommunikationsministern är lika förvånad som jag över det, och jag hoppas att det inte blir allvar av dessa planer.

Jag är litet oroad av lufttransportutredningens direktiv, eftersom det där sägs att utredningen har att utgå från att luftfarten även i framtiden skall bära sina kostnader. Det är i och för sig bra. Men jag skulle vilja fråga: Finns det i direktiven till denna utredning någon regionalpolitisk målsättning?

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om lämpligheten av ackordslön för transportfordonsförare

Kommunikationsministern ULF ADELSONH erhöll ordet för att besvara John Anderssons (vpk) den 21 februari anmälda fråga, 1979/80:350, och anförde:

Herr talman! John Andersson har frågat mig om jag anser det förenligt med främjandet av trafiksäkerheten att förare vid transporter med landsvägsfordon betalas med ackordslön.

Jag håller med om att olika slag av stressande faktorer är en fara i trafiken. Avlöning som bygger på ackord kan i vissa fall inverka negativt på trafiksäkerheten.

Frågan om vilket lönesystem som skall tillämpas i olika sammanhang är svårlöst. Ingående överväganden och hänsynstaganden av såväl facklig som företagsekonomisk art krävs naturligtvis. Arbetsmarknadens parter har att lösa frågor av det slaget.

Jag vill emellertid peka på att arbetsmiljölagsstiftningen ger arbetarskyddsstyrelsen möjlighet att förbjuda en arbetsmetod, om det är av särskild betydelse från skyddssynpunkt. Till arbetsmetod som kan förbjudas bör,

*Om lämpligheten
av ackordslön för
transportfordons-
förare*

enligt lagstiftningens förarbeten, kunna räknas arbetsmetod som bygger på ett från skyddssynpunkt klart olämpligt ackordssystem.

Om något av de lönesystem som tillämpas i dag för t. ex. bilförare kan hänföras till en sådan klart olämplig arbetsmetod får bedömas enligt den gällande lagstiftningen.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret. Av det framgår att arbetsmiljölagstiftningen ger arbetarskyddsstyrelsen möjlighet att förbjuda en arbetsmetod om det är av särskild betydelse från skyddssynpunkt. Jag är inte lika säker på detta som kommunikationsministern är. Kommunikationsministern tillstår i varje fall att ackordslönesystem i vissa fall kan inverka negativt på trafiksäkerheten.

Låt mig kort citra vad de berörda bilförarna själva anser om ett sådant lönesystem. De säger:

”– Trafiksäkerhetsverket skärper kraven på yrkeschaufförer otroligt – – –. Det har vi inget emot men det rimmar illa så länge vi har kvar ackord i samband med bilkörning. Som det nu är får man sämre betalt om man skall bli en bättre trafikant.”

”– Ackorden är satta så att man jobbar till bristningsgränsen. Stress vid lassning och lossning, dessutom köra så fort det bara går – då kan man öka sin förtjänst.”

Trafikforskare ifrågasätter om folk med stressiga jobb över huvud taget borde få sätta sig i en bil och köra hem efter arbetet.

Frågan om löneform är en förhandlingsfråga, vilket även kommunikationsministern påpekar. Men jag anser att frågan om vilken löneform man skall ha i trafiken skiljer sig från frågan om lönerna på den övriga arbetsmarknaden. Jäkt och stress i trafiken kan ju få följder även för övriga trafikanter. Man behöver inte misstänka yrkeschaufförerna för att vara lagbrytare, men iakttagandet av trafikföreskrifterna innebär för deras del både längre arbetsdag och sänkt lön, och detta anser jag oacceptabelt. Det angår inte bara denna yrkeskår utan alla de människor som vistas på våra gator och vägar. Huruvida arbetarskyddsstyrelsen gör en bedömning av deras säkerhet ställer jag mig mycket tveksam till. Av den anledningen vill jag fråga kommunikationsministern om det inte finns anledning att undersöka eller utreda dessa förhållanden ytterligare.

Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Enligt min mening är de flesta yrkesförare erfarna, omdömesgilla och skickliga och vill säkert inte i onödan riskera sina körkort eller trafiktillstånd, som de är beroende av för sin försörjning. Jag anser därför trots allt inte att det här är en så stor risk.

Även de chaufförer som har fast lön är i rätt hög grad fria i sin yrkesutövning. Deras arbetstid blir beroende av hur fort de utför sitt jobb. En långtradarchaufför som kör mellan Stockholm och Göteborg blir ledig tidigare om han kör sträckan litet snabbare än om den tar längre tid.

Renhållningsarbetare här i Stockholm blir klara betydligt tidigare på dagen om de kör snabbare och utför jobbet snabbare. Det är alltså inte bara ackorden som kan få den här effekten. Arbetets frihet gör att ju snabbare man jobbar desto tidigare blir man ledig. Man får alltså längre fritid i stället för högre lön, som vid ackordssättning.

Jag har ingen möjlighet att bedöma vad som menas med berörda bilförare. Men de är ju alla organiserade i Transportarbetareförbundet. Jag tillhör inte dem som bedriver en klappjakt på det förbundet. Vid de kontakter jag har haft med såväl förutvarande ordföranden som ombudsmännen har jag funnit att det är mycket klokt och omdömesgillt folk. Jag har ingen anledning att tro att Transportarbetareförbundet driver en helt annan politik än berörda bilförare vill ha. Jag tycker att yrkesförarna skall kunna anförtros att genom sin fackliga organisation sluta avtal om anställningsvillkor precis som alla andra jobbare här i landet.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag hade inte tänkt anställa någon klappjakt på yrkeschaufförerna. Alla chaufförer är inte heller anslutna till Transportarbetareförbundet, utan Handelsanställdas förbund organiserar åtskilliga av dem.

Chaufförerna säger själva att skillnaden i förtjänst kan bli så stor som 3–4 kr. i timmen mellan en som stressar och en som inte gör det, alltså mellan en som kör på ackord och en som kör på timlön.

Vad jag vill få klarhet i är lämpligheten av att man så att säga har ackord på bilkörning. Är det förenligt med trafiksäkerheten? Det är vad jag närmast är ute efter, inte att leta syndabockar.

Det kan vara dåligt väglag eller dåligt väder så att man måste förlänga körtiden, och avstånden är långa t. ex. i Norrland. Det innebär att den chaufför som tar hänsyn till trafiksäkerheten i detta läge blir tvingad att sänka sin inkomst. Detta tycker jag inte kan vara rimligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:151 om bilavgasernas hälso- och miljöeffekter

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill meddela att jag hade för avsikt att besvara interpellationen 1979/80:151 av Maj Britt Theorin om bilavgasernas hälso- och miljöeffekter i dag. Interpellanten är emellertid förhindrad att ta emot svaret i dag på grund av sjukdom. Efter överenskommelse kommer interpellationen att besvaras den 28 april 1980.

Tisdagen den
11 mars 1980

*Om möjligheterna
att leva kvar i
glesbygdsbyar*

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Sven Henricssons* (vpk) den 21 februari anmälda fråga, 1979/80:343, och anförde:

Herr talman! Sven Henricsson har frågat mig om regeringen är beredd att ta initiativ som innebär att rätten att leva vidare för byar i glesbygden ges företräde när den kommer i konflikt med bolagsintressen.

Alltsedan trepartiregeringens tillträde år 1976 har betonats vikten av en aktiv regionalpolitik med syfte att ge människor i olika landsdelar allsidig sysselsättning och service. Jordbrukspolitiken skall till skillnad från tidigare ses som ett led i denna aktiva regionalpolitik. På olika sätt har dessa mål fullföljts genom initiativ och förslag från regeringens sida. Förslagen har riksdagen sedan ställt sig bakom.

I linje med målen i 1977 års jordbrukspolitiska beslut infördes år 1978 ett särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd i norra Sverige för att stimulera investeringar i jord- och skogsbruksföretag samt i verksamheter som kan ingå som en lämplig kombination i sådana företag. I samband med riksdagens beslut om regionalpolitiken i föl föbättrades detta stöd. Det samordnades också med övriga glesbygdssstöd.

I föl beslutade riksdagen också om en ny jordförvärvslag. Avsikten med den är bl. a. att stärka sambandet mellan brukande och ägande. I det syftet har möjligheterna för bolag att köpa mark inskränkts väsentligt i förhållande till tidigare. I princip tillåts bolagsförvärv bara om annan mark lämnas i byte och marken inte är lämpad att användas för att bygga upp eller förstärka enskilda jord- och skogsbruk. Särskilda regionalpolitiska bestämmelser har också införts i lagen i syfte att öka möjligheterna till markförvärv för dem som bor i glesbygderna eller har för avsikt att bosätta sig där.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om den skogsvårdslag som nyligen har trätt i kraft och om det utökade statliga stödet till skogsbruket. De är båda uppbyggda på sådant sätt att de särskilt främjar skogsskötseln och sysselsättningen i glesbygderna.

Som framgår av vad jag nu har sagt har ett målmedvetet arbete bedrivits för att främja utkomstmöjligheterna i glesbygderna och härigenom ge förutsättningar för en befolkningstillväxt där. Detta arbete kommer att fortsätta.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Min fråga var föranledd av en dramatisk händelse i Ramsele i Västernorrlands län, där man mitt i vintern kom för att vråka en jordbrukarfamilj från ett skogsboställe. Det är inte min avsikt att här diskutera de formella och juridiska skälen för vräkningen i Taråberg i Västernorrland. I alla tider har mark- och husägare som regel kunnat anföra juridiska skäl för sina vräkningar. I praktiskt taget alla norrländska byar kan folket berätta om bolagens framfart vid mark- och skogsfångst i början på det här seklet. Det

var då som skogsbolagen kunde komma över skogen för nästan ingenting i vederlag. Alla upptänkliga medel användes av bolagens agenter. När uppköparen vintertid kom till gården i rissla efter häst medfördes inte sällan brännvinskaggen under fårskinnsfällen, om gårdens folk gillade en fest. Men var folket i gården religiöst sinnat, användes kanske psalmboken eller ibland nymodigheter som vevgrammofonen med andliga sånger på skiva. Allt för att uppköparen skulle få ett kontrakt. I en by i Ångermanland, ej långt från Ramsele, köptes Rotnäsets skog på 6 000 ha för 1 000 riksdaler och en tunna råg till vardera av de fyra bönder som ägde skogen.

Så blev torpare och småbönder arbetare i bolagsskogen, och vid tredskan hade bolaget ofta medel att ta till i höga arrenden och laga utmätning av sista kon vid försummad likvid.

Jag har velat ta med detta i sammanhanget, eftersom sådana händelser lever starkt i folkets minne. Graningeverken är ett bolag vars handel och vandel i denna anda är väl känd ända fram till våra dagar. Det kan många skogsarbetare och småtorpare intyga av egen hårdhänt erfarenhet.

När i dessa sena dagar kronofogden med följe kommer till fjällbostället Taråberg i 30 graders kyla för att avhysa en barnfamilj som inget annat vill än odla en gammal gård, då måste man förstå att folket i byarna än en gång upplever bolagsväldets hela massiva tryck. Den meningen gör sig gällande att i stället för att riva och bränna gårdar i en tid då det är svårt med jobb i Norrland och då f. ö. svälten i världen är en brutal verklighet borde man underlätta för de människor som vill hävda brukbar jord att också göra det.

Visserligen har lagstiftningen ändrats genom de riksdagsbeslut som togs bl. a. i fjol, men det har inte lett till några förbättringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om dumpningen av radioaktivt avfall i haven

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Britta Hammarbackens* (c) den 21 februari anmälda fråga, 1979/80:352, och anförde:

Herr talman! Britta Hammarbacken har frågat mig om svenska atomsopor ingår i den till sommaren 1980 planerade dumpningen av radioaktivt avfall i Nordatlanten och om så inte är fallet hur detta avfall hanteras inom landet. Vidare har Britta Hammarbacken frågat vilka åtgärder som planeras inom regeringen för att via internationella organ hejda ytterligare sådan nedsmutsning av haven.

Beträffande den första frågan vill jag slå fast att något svenskt avfall inte ingår i den planerade dumpningen. Den svenska lagstiftningen förbjuder också alla former av dumpning. Export av avfall i syfte att dumpa det i havet är heller inte tillåten. Vidare får svenska fartyg inte engageras i dumpning. Enligt regeringens uppfattning är dumpning inte någon ur miljösynpunkt

---

*Om dumpningen
av radioaktivt
avfall i haven*

acceptabel form för avfallsbehandling vare sig det gäller radioaktivt avfall eller andra typer av avfall.

I Sverige behandlas denna typ av radioaktivt avfall genom ingjutning i cement eller genom förbränning under strikt kontroll. Avfallet förvaras sedan antingen i särskilda byggnader på kärnkraftverken eller i anslutning till förbränningsanläggningen vid Studsvik.

När det gäller den andra frågan, om den internationella behandlingen av dessa problem, vill jag framhålla att regeringen under flera år verkat inom de olika internationella organ som arbetar med dumpningsfrågor för att om möjligt få till stånd ett förbud mot dumpning av olika typer av miljöfarligt avfall.

Regeringen avser även fortsättningsvis att inom berörda internationella organ aktivt verka för skärpta krav när det gäller dumpning med målsättningen att denna verksamhet helt skall upphöra.

BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. När det gäller den första delfrågan var svaret rakt och enkelt, och jag har ingen anledning att kommentera det ytterligare. Jag förutsätter att regeringen också i fortsättningen bevakar utvecklingen, speciellt när det gäller behandlingen av det lågradioaktiva avfallet i Sverige.

Svaret på den andra frågan fordrar faktiskt en kommentar från min sida. Det är ju så att det är radioekologerna som undersöker de radioaktiva isotopernas vandring i näringskedjan, men jag tycker inte att man behöver vara radioekolog för att reagera när man studerar frågan.

För det första: Vad gäller det egentligen ytterst? I vid bemärkelse gäller det ansvar och internationell solidaritet, och i speciell bemärkelse gäller det anrikningen i näringskedjan. Det är ju så att ett ämne med låg koncentration i vatten många gånger kan få en mycket högre koncentration genom att det lagras i alger och i fortsättningen också stegvis via exempelvis plankton, räkor, småfisk och stora fiskar – och så småningom hamnar det hos människan. Det här resonemanget gäller också radioaktiva isotoper. Frågan gäller alltså ytterst människan och hennes villkor för framtiden – då tänker jag inte enbart på att vi utgör sista ledet i näringskedjan.

För det andra: Vad är det som har hänt? Ja, jag vet att dumpningen har skett under de senaste 30 åren. Det rör sig mest om sopor och avfall med låg radioaktivitet men troligen också med inblandning av högaktivt avfall, bl. a. plutonium. Bara sedan år 1967, då man fann det nödvändigt att bilda ett kontrollorgan, har det dumpats 60 000 ton i Atlanten – ironiskt nog under övervakning av det här kontrollorganet. I somras dumpades 5 655 ton i Nordostatlanten, och i sommar planeras 5 800 ton att singlar ner på 4 500 meters djup. Det är en förvaringsplats som ingen kan överblicka. Det är den gamla filosofin som gäller här: Borta ur öga, borta ur sinn.

Vi vet att havet är ett ständigt rörligt element med sina strömmar och sina egna hemlighetsfulla vägar, och vi vet också att det inte innehåller några särskilda fack eller avskärmade soprum. Vi vet att havet är en stor resurs, och

även om denna resurs än så länge är rätt litet utnyttjad kommer den troligen att få mycket stor betydelse i framtiden. Vi har anledning att vara rädda om havet – det är allas vårt ansvar och allas vår resurs.

Eftersom min taletid nu är slut ber jag att få återkomma.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Vi är naturligtvis överens om det förkastliga i att dumpa radioaktivt och annat miljöfarligt avfall i havet. Men enligt den s. k. Londonkonventionen är dumpning av högaktivt avfall förbjuden, medan dumpning av medel- och lågaktivt avfall fordrar ett tillstånd av nationell myndighet i varje särskilt fall. Vid konventionens tillkomst och alltsedan dess ikraftträdande 1975 har de svenska delegationerna strävat efter att få tillstånd successivt strängare bestämmelser och gränsvärden för vad som får dumpas. Målsättningen är naturligtvis att vi skall få ett förbud mot dumpning av sådant avfall, och det är också skälet till att Sverige deltar i det här internationella arbetet, trots att svenskt avfall inte får dumpas. Men vi tror att vi genom att delta i detta internationella arbete kan påverka utvecklingen. Det är emellertid bara att konstatera att hittilldags har vi inte lyckats.

BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet med anledning av en artikel i Miljöaktuellt nr 2 1980. Jag antar att statsrådet känner till den artikeln. Det var just de internationella överenskommelserna som avsågs där, och det står:

”Dumparländernas gamla 5-årsavtal gick ut redan förra året. De fick inget nytt fem-årsavtal eftersom de då inte ens uppfyllt minimikraven.” Sedan heter det i artikeln att man fick ett ettårigt avtal och att det är detta som nu gått ut och förlängts med ytterligare ett femårsavtal.

Min fråga är: Vad är anledningen till, förutom att man hoppas påverka utvecklingen, att man gick med på ett femårsavtal, trots att man alltså enligt tidigare konstateranden inte ens uppfyllt minimikraven? Det är där den internationella solidariteten kommer in och det internationella ansvaret, som också är Sveriges ansvar.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det är bara att konstatera att Sverige är ett litet land i det internationella samarbetet, och vi har inga möjligheter att tvinga andra länder att avstå från dumpning. Vad vi har att göra är att försöka få dem att förstå att vi måste hitta andra metoder för att förstöra avfallet, och vi kan inte göra mer än att energiskt arbeta i dessa internationella sammanhang. Det försäkrar jag att den här regeringen och föregående regeringar har gjort.

Tisdagen den
11 mars 1980

*Om sanering av
radioaktivt ned-
smittade områden,
m. m.*

BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag är tacksam för klarläggandet från statsrådets sida och är glad över att kunna konstatera att vi har gemensamma målsättningar och gemensamt ansvar för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Om sanering av radioaktivt nedsmittade områden, m. m.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Stina Anderssons* (c) den 28 februari anmälda fråga, 1979/80:359, till statsrådet Carl Axel Petri, dels *Ingvar Carlssons* (s) den 10 mars anmälda fråga, 1979/80:364, och anförde:

Herr talman! Stina Andersson har frågat statsrådet Carl Axel Petri om han är beredd att ta initiativ till forskning om hur radioaktivt nedsmittade områden efter en kärnkraftsolycka skall kunna saneras. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Ingvar Carlsson har med anledning av att osäkerhet råder om effekterna av en s. k. ångexplosion frågat vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att såväl remissinstanserna som regeringen skall få ett korrekt beslutsunderlag.

Det problem som tas upp i Stina Anderssons fråga behandlas i den rapport Effektivare beredskap som statens strålskyddsinstitut lade fram i december 1979. Rapporten är f. n. föremål för remissbehandling. Regeringen kommer därefter att ta ställning till förslagen i rapporten.

Också Ingvar Carlssons fråga berör strålskyddsinstitutets rapport. Ingvar Carlsson uppger att vetenskapsmän har visat att en ångexplosion inte kan få de allvarliga konsekvenser som institutet utgått från i sin rapport. Enligt vad jag erfarit är detta emellertid en fråga där betydande osäkerhet fortfarande råder. När remissbehandlingen avslutats får ställning tas till om det underlag som då föreligger är tillräckligt för att beslut skall kunna fattas eller om kompletterande utredningar behövs när det gäller vissa frågor.

STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Det var ett kort svar, men jag har viss förståelse för att jordbruksministern hänvisar till att han vill invänta remissvaren och statens strålskydds-institutets rapport Effektivare beredskap, innan han svarar på min ställda fråga.

De beskrivningar som i den nämnda rapporten görs beträffande skador på husdjur och livsmedelsproduktion tycker jag är skrämmande. Visserligen hör man ibland ordet skrämselfpropaganda nämnas i kommentarer till rapporten, men det är en verklighet som beskrivs.

Enligt rapporten blir de viktigaste skadeverkningarna vid en stor reaktorolycka bl. a. akuta skador på djuren till följd av strålningen, indirekta

skador genom svårigheter att sköta djuren i områden med kraftig markbeläggning, förorening – i första hand med jod-131 – av mjölk i mycket stora områden, markbeläggning så att vistelse inom vissa jordbruksområden måste begränsas, tillfällig ytförorening av frukt och grönsaker, långvarig förorening av marken så att foderväxter, spannmål och vegetabilier blir radioaktivt förorenade med framför allt cesium-137 samt förorening av fisk.

Man kan fråga sig vad befolkningen inom dessa områden skall äta. I en eventuell verklig katastrofsituation kan möjligheten att överleva helt bero på hur produktionen av mat kan säkras.

I närområdet kommer effekter att uppträda i form av skador på djur, och det kommer att ske på ungefär samma avstånd från olycksplatsen som kan innebära fara för akuta strålskador på människor. Särskilt jodföroreningen av mjölk kan beröra områden på mycket stora avstånd från olycksplatsen. Jag skall inte närmare gå in på de skador som redovisas i rapporten, men vi kan konstatera att skadorna på mark, husdjur och vilda djur skulle bli betydande. Och stora arealer riskerar bli oanvändbara för livsmedelsproduktion. Vad görs i en sådan situation? Vilka saneringsåtgärder behövs i dylika fall, och vilken saneringsberedskap finns? Jag tror att bl. a. många jordbrukare känner sig oroliga inför de i rapporten skisserade förhållandena. Jag vill därför gärna höra jordbruksministerns svar på mina senaste frågor.

INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Strålskyddsinstitutets rapport Effektivare beredskap är f. n. föremål för remissbehandling. I rapporten beskrivs den s. k. värsta tänkbara olyckan. Den skulle orsakas av en ångexplosion i reaktortanken. Jag ber att få tacka statsrådet för det svar som jag med anledning av min fråga om denna rapport har fått.

I kommuner och länsstyrelser diskuteras just nu vilka beredskapsåtgärder som med anledning av rapporten behöver vidtas. Samtidigt har forskningsresultat i bl. a. Västtyskland och USA visat att en ångexplosion inte kan få den styrka att reaktortanken och reaktorinneslutningen skulle brista.

Är dessa nya uppgifter riktiga, skulle de allvarigaste följderna av en kärnkraftsolycka vilka man hittills räknat med inte behöva bli verklighet. Vare sig vi vill använda kärnkraften i 10 eller 25 år vore detta mycket glädjande. Dessutom skulle det kanske stilla den oro Stina Andersson gav uttryck åt nyss.

Det är därför viktigt att inte minst berörda kommuner och länsstyrelser samt regeringen får fullständig information och kunskap om de nya forskningsresultaten, som ju faktiskt bygger på experimentella undersökningar. Jag vill därför fråga jordbruksminister Dahlgren om regeringen är beredd att tillsätta en arbetsgrupp med våra bästa tekniker och forskare på ångteknik, någon skicklig metallurg samt fysiker. En sådan arbetsgrupp skulle ha till uppgift att utvärdera de senaste internationella forskningsresultaten och eventuellt göra egna kompletterande undersökningar. Utredningens material och slutsatser skulle sedan ställas till remissinstansernas.

*Om sanering av
radioaktivt ned-
smittade områden,
m. m.*

---

*Om sanering av
radioaktivt ned-
smittade områden,
m. m.*

regeringens och riksdagens förfogande. Detta bör givetvis ske innan dessa instanser tar ställning till lämpliga åtgärder.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Stina Andersson frågar vad man gör när det gäller åtgärder för att sanera markområden som blivit belagda med radioaktivitet. Svaret är naturligtvis att det i dag inte tycks finnas några praktiskt användbara metoder för att sanera stora områden som blivit kraftigt radioaktiva. Två tänkbara metoder nämns i strålskyddsinstitutets rapport, nämligen plöjning, om radioaktiviteten är låg eller måttlig, och bortforsling av jordlagret, om radioaktiviteten är hög. Allt detta kan naturligtvis gå för sig på åkermark. Hur man gör med skogsmark är för mig ganska oförklarligt. Det leder mig till den uppfattningen att ytterligare forskningsinsatser är angelägna. Bristen på saneringsmetoder och forskningsresurser framhålls också i några av remissvaren som redan har kommit in, exempelvis från lantbruksstyrelsen och lantbruksuniversitetet.

Får jag sedan säga till Ingvar Carlsson att när det gäller den allvarligaste olyckstypen som institutet har använt för att beskriva konsekvenser och beredskapsbehov så utgår man från att en ångexplosion inträffar som allvarligt skadar reaktorinneslutningen. Jag förstår att det är denna typ av explosion som Ingvar Carlsson åsyftar i sin fråga. Den debatt som nu pågår visar att stor osäkerhet fortfarande råder när det gäller hur man skall beskriva sannolikheten för sådana mycket stora olyckor. Men enligt min mening förändrar det inte på något sätt det remissförfarande som nu är i gång. Även om man efter något år skulle komma fram till att denna typ av olyckor inte kan inträffa, så kan ändå så stora olyckor inträffa som motiverar att man skaffar sig en bättre beredskap.

STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret från jordbruksministern. Jag fick egentligen svaret att vi i dag inte kan vidta några praktiska åtgärder för att sanera jordbruksmarken, förutom de två tänkbara metoder som beskrivs i rapporten. Men då är det ytterst angeläget att vi satsar på forskningen. Av jordbruksministerns svar kunde jag inte utläsa hur jordbruksministern ser på en satsning på sådan här forskning, något som jag tycker är väldigt viktigt och angeläget. Jag har den uppfattningen att forskningen rörande mark och jord bör startas så snart som möjligt, och den forskningen kunde då leda till en organisation för beredskap när det gäller i första hand marksanering. I vilken utsträckning är då jordbruksministern beredd att satsa på forskning på detta angelägna område?

INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Läget är ju det, att den riskbild som länsstyrelser och kommuner nu arbetar med har varit känd sedan 1974 utan att åtgärder vidtagits. I slutet av 1979 forceras arbetet oerhört, och remissförfarandet råkar komma i slutskedet av förberedelserna inför folkomröstningen.

Det har spekulerats i att jordbruksministern skulle ha försökt lägga upp arbetet så att det skulle passa in i linje 3:s skrämselfpropaganda före folkomröstningen. Jag tror inte att Anders Dahlgren, som jag har lärt känna från en helt annan sida, spelar med en så viktig fråga på det sättet. Men då är det desto viktigare att ta bort varje misstanke om någonting sådant och att jordbruksministern medverkar till att kommunerna och länsstyrelserna verkligen får del av de senaste forskningsresultaten, så att man arbetar och planerar utifrån verkliga risker—det är klart att det finns sådana när det gäller kärnkraften.

Vi är väl ändå överens om att kommunerna och länsstyrelserna skall planera för olyckor som åtminstone teoretiskt kan inträffa. I annat fall skulle de ju inte handskas med säkerhetsfrågorna på ett riktigt och ansvarsfullt sätt. Det har ju nu bland världens främsta forskare kommit fram uppgifter om att en viss typ av olycka, som kan kallas den värsta tänkbara olyckan, inte kan inträffa. Om detta är riktigt är det väldigt viktigt att vi utgår från det också på kommunal, decentraliserad nivå och att vi inriktar oss på vad som *kan* inträffa. Det var därför jag ställde frågan: Vill jordbruksministern se till att de lokala instanserna får del av detta innan de lägger fast sina ståndpunkter?

*Om sanering av
radioaktivt ned-
smittade områden,
m. m.*

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill erinra Ingvar Carlsson om att remisstiden för strålskyddsinstitutets rapport snart är utgången. Den utgår nämligen den 1 april. Många remisser har redan inkommit. Att nu avbryta remissarbetet och påverka det genom att tillsätta en arbetsgrupp som skulle utreda en enskild fråga, om vilken forskarna inte är eniga, finner jag inte meningsfullt. Regeringen får göra sin bedömning när remisstiden har gått ut och remisserna har inlämnats, och då är det mycket möjligt att det kan resultera i att en arbetsgrupp tillsätts.

Jag vill emellertid erinra om att kärnkraftinspektionens yttrande icke var enhälligt. Man har ifrågasatt om den här uppgiften, som Ingvar Carlsson försöker göra till en stor och sensationell sådan, egentligen var ny. Jag hävdar att den inte var det. Jag vill inte pådyvla Ingvar Carlsson någon särskild reaktion, men reaktionen på den här uppgiften kan synas vara typisk för dem som försvarar kärnkraften. Reaktionen kan i varje fall inte tolkas på annat sätt än att Ingvar Carlsson ansluter sig till dem som vill att riskerna med kärnkraften skall tystas ner. Men så kan det väl ändå inte förhålla sig?

INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att jordbruksministern på en enda rad i min fråga eller av något som jag anfört här i debatten kan utläsa att jag vill undandra allmänheten några uppgifter. Jag säger tvärtom att jag vill att allmänheten, kommunerna och länsstyrelserna skall få del av forskningsresultaten.

Inte någon framstående forskare har förnekat riktigheten av de senaste påståendena. Men jag tycker, Anders Dahlgren, att vi i stället för att gräla om riktigheten av dessa påståenden skall tillsätta en arbetsgrupp där Sveriges

Tisdagen den
11 mars 1980

Om ett kondemneringssystem för skrotning av äldre fiskefartyg

främsta forskare får göra sin bedömning. Det är vad jag har begärt – inte att Anders Dahlgren och jag skall göra någon bedömning, för det klarar varken Anders Dahlgren eller jag.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det sista ber jag att få instämma i.

När det gäller den första delen av Ingvar Carlssons yttrande erinrar jag om att kärnkraftinspektionen i sitt remissvar uttalat att vi möjligtvis om något är kan få svar på frågan om det förhåller sig så som exempelvis professor Becker har sagt. Mot den bakgrunden är det föga meningsfullt att i det här ögonblicket tillsätta en arbetsgrupp. Men jag försäkrar Ingvar Carlsson att vad på mig ankommer skall kärnkraftens risker varken överdrivas eller underskattas. Det är sanningen vi skall ha fram, så långt det nu är möjligt att nå fram till den, när osäkerheten tycks vara så stor.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Om ett kondemneringssystem för skrotning av äldre fiskefartyg

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara *Jens Erikssons* (m) den 14 februari anmälda interpellation, 1979/80:144, och anförde:

Herr talman! Jens Eriksson har frågat mig om och när jag avser att införa ett kondemneringssystem för fiskefartyg i Sverige i enlighet med framlagt förslag från fiskeristyrelsen.

Fiskeristyrelsen överlämnade i juni 1979 ett förslag om nya regler för statligt stöd till fiskets rationalisering. Förslaget rör huvudsakligen fiskeflottans förnyelse och innehåller bl. a. bestämmelser om bidrag vid skrotning av äldre fartyg, s. k. kondemneringsbidrag.

De myndigheter som yttrat sig vid remissbehandlingen av förslaget ställer sig tveksamma eller avvisande till införande av ett kondemneringsbidrag. Sveriges fiskares riksförbund är dock positivt till förslaget. Remissmyndigheterna har bl. a. menat att konsekvenserna av systemet måste klarläggas ytterligare.

Jag vill påminna om att frågan om förnyelse av fiskeflottan fanns med i riksdagens beslut om en ny fiskepolitik för mindre än två år sedan. Rationaliseringsstödet till fisket är nu i hög grad inriktat på åtgärder som förbättrar effektiviteten hos de äldre fiskefartygen. Detta kan ske bl. a. genom att fartygen förses med starkare motorer och arbetsbesparande eller effektivare utrustning. I den proposition som låg till grund för riksdagsbeslutet fäste jag särskild vikt vid utvecklingen av nya typer av fiskefartyg, som på längre sikt kan ersätta föråldrade, medelstora trätrålare. Regeringen gav i samband därmed fiskeristyrelsen i uppdrag att i samarbete med bl. a. styrelsen för teknisk utveckling och Sveriges fiskares riksförbund närmar

Tisdagen den
11 mars 1980

Om ett kondemneringssystem för skrotning av äldre fiskefartyg

utreda förutsättningarna för utveckling av nya fartygstyper.

Mot bakgrund av remissinstansernas kritik mot att införa ett kondemneringsbidrag och i avvaktan på fiskeristyrelsens utredning om utveckling av nya fartygstyper är jag inte beredd att nu ta ställning till om ett system med kondemneringsbidrag skall införas eller inte.

JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret, även om det var negativt.

Otaliga är de framställningar fisket under åren gjort för att få möjlighet att skrota de gamla och sämsta fartygen och ersätta dessa med nya och därigenom öka effektiviteten och förbättra arbetsförhållandena ombord. Särskilt i lågkonjunkturer har detta varit angeläget. I de kriser som vi har upplevt har vi alltid stått där med det sämsta båtmaterialiet när krisen varit över. De bästa och modernaste båtarna har då som regel hört hemma i något av våra grannländer, sålda dit till låga priser. Där har man sedan lång tid tillbaka haft ett kondemneringssystem. Ett sådant möjliggör ju även att man vid överkapacitet eller ersättningsproblem minskar fiskeflottan genom kondemnering av båtar samtidigt som nyanskaffning bromsas.

Jag vill peka på att just detta f. n. pågår både i Danmark och i Norge, vilka länder har ett starkt behov av att skära ned sina fiskeflottor. I Sverige har vi inte längre plats för någon utökning av fångstkapaciteten. Vi har en överkapacitet inom sill- och strömmingsfisket på 20–25 %. Vi har litet utrymme kvar inom torskfisket på sydkusten, men där finns det tyvärr avsättningssvårigheter, trots att vi har en stor import av torskfilé. Den underliga situationen råder att vi i dag kan sälja torsken hel till Danmark och köpa den tillbaka som filéer.

Den arbetsgrupp som arbetat med framtagande av nya båttyper har hunnit långt i sitt arbete. Ett 90 fots och ett 65 fots fiskefartyg har tagits fram och ligger klara i ritning. Sakkunskap och teknik har samarbetat för att få fram verkligt funktionsdugliga båtar, som kan byggas i serier.

Några ytterligare båtar kan enligt min uppfattning inte tillföras vår flotta i dag med mindre än att äldre fartyg tas ur produktionen. Och visst behöver en del av flottan slås ut. Över 80 % av fiskfiskeflottan – ca 160 båtar – och räkfloTTan på västkusten byggdes före 1950. Med fiskfiskeflottan menar jag den flotta som fiskar vitfisk. I fiskarkretsar skiljer vi på fisk, sill och makrill. Över 80 % av fiskeflottan på syd- och ostkusten är lika gammal. Den enda kategori som har en acceptabel ålder är västkustens sillfiskeflotta.

Jordbruksministern säger i sitt svar att rationaliseringsstödet till fisket nu i hög grad är inriktat på åtgärder som förbättrar effektiviteten hos de äldre fiskefartygen. Detta kan ske bl. a. genom att fartygen förses med starkare motorer och arbetsbesparande eller effektivare utrustning. Denna form av rationalisering har pågått och pågår.

Den ca en tredjedel, 160 båtar, som är mer än 40 år borde egentligen inte bli föremål för denna form av rationalisering. Ofta är konditionen sådan att båten inte tål starkare motorer, utan blir i stället för en effektivare och bättre

Tisdagen den
11 mars 1980

Om ett kondemneringsystem för skrotning av äldre fiskefartyg

arbetsplats en fara för fiskaren ombord, då den inte håller för mera motorkraft. Fiskerikommittén säger också att denna del av flottan bör ersättas av bättre fartyg före 1990. Förslaget är alltså att den tas ur produktionen under en tioårsperiod, och även om inte jordbruksministern i propositionen 1977/78:112 direkt uttalade sig för detta förslag, finns inte heller, såvitt jag har kunnat finna, något som talar emot.

Dessa äldre fartyg kommer dessutom inte att bli bra arbetsplatser. De risker som alltid följer med yrket blir större i äldre fartyg där rost och röta satt sina spår. Vid gång i is och vid dåligt väder blir risken för liv och egendom flerdubbelt större. Ett dåligt fartyg frestar både hälsa och nerver mer än om båten är i god kondition.

Jordbruksministern säger i sitt svar att de myndigheter som remissbehandlat förslaget ställt sig tveksamma eller avvisande till ett kondemneringsbidrag. Jag har läst remissvaret från statens jordbruksnämnd och har som ledamot av nämnden deltagit i beslutet angående skrivelsen. Jag beklagar att jag ej reserverat mig – jag frestas att säga som vanligt. Visst är den negativ, men det är min förhoppning att inte detta skall bli avgörande och förhindra en utveckling inom fisket som vi har sett fram emot men aldrig lyckats förverkliga under någon socialdemokratisk jordbruksminister – trots otaliga framställningar. Jag vill också peka på den tyngd och den sakkunskap som ligger bakom fiskeristyrelsens framställning. Jordbruksnämndens kunskaper angående fiskets arbetssituation, fångstkapacitet och båtar över huvud taget är starkt begränsade. Alltför stor vikt bör därför inte fästas vid denna typ av remissvar. Fiskeristyrelsens kunskaper om fisket, dess situation och fångstkapacitet i förhållande till fångstkvoter och fiskets utveckling bör enligt min mening vara vägledande för fiskets rationalisering.

Även de övriga remissinstanser som ställt sig kritiska till införande av kondemneringsbidrag – riksrevisionsverket och lantbruksstyrelsen – saknar enligt min bedömning den ingående kännedom om fiskets speciella förhållanden som krävs. Det är att djupt beklaga om det är denna bakgrund som gjort att jordbruksministern är tveksam att införa en åtgärd som vi anser nödvändig.

På en punkt har fisket emellertid fått besked. Det är inte fråga om när kondemneringsbidrag kommer att införas utan om det över huvud taget kommer att införas. Vi förväntar att så sker och att det sker snart.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Får jag säga till Jens Eriksson att anledningen till att jag i dag är negativ till att införa stödet omedelbart är att förutsättningarna, tillämpningen och konsekvenserna när det gäller ett sådant bidrag måste ytterligare klarläggas.

Det är exempelvis angeläget att få en beskrivning av de kondemnerings-system som tillämpas i våra konkurrentländer. I Norge och Danmark t. ex. har nedgången i fisket varit så stor att man där lämnar kondemneringsbidrag för att reducera flottan. Fiskeristyrelsens förslag tar däremot sikte på en förnyelse av den svenska fiskeflottan, och i motsats till vad som gäller i andra

länder torde det föreslagna programmet med kondemneringsbidrag och nybyggnation medföra en ytterligare ökning av fiskets totala fångstkapacitet, vilket naturligtvis i nuvarande läge kan ifrågasättas.

Jag har så sent som i dag diskuterat den här frågan med chefen för fiskeristyrelsen, och jag har försäkrat mig om att man nu arbetar vidare med den. Jag har då särskilt tryckt på behovet av ett säkrare underlagsmaterial och en ytterligare belysning av olika konsekvenser av det här förslaget.

JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Vi begär inte en utökning av fångstkapaciteten. Vi begär en förbättring av fiskarnas arbetsplatser och möjligheter att bedriva sitt fiske.

Jag vill också erinra om att de kondemneringssystem som finns i exempelvis Norge och Danmark nu används för att reducera flottan – men de har tidigare, så länge de har funnits, använts för rationalisering av fiskeflottan. Jag tycker dock att jordbruksministerns senaste inlägg är betydligt mer positivt än det första.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Om inrättande av högstadium inom grundskolan i Saxnäs

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 21 februari anmälda fråga, 1979/80:341, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig om regeringen är beredd att ställa erforderliga medel till förfogande för att högstadium skall kunna inrättas i Saxnäs.

Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet. Skolstyrelsen i Vilhelmina har för drygt en månad sedan inkommit med kompletterande uppgifter i ärendet. Regeringen kommer under våren att fatta beslut i frågan.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Svaret var kort och föga upplysande. Det gav så litet att det är en aning svårt att ens tacka för det. Men det var ju vänligt av Britt Mogård att komma hit och tala om att ärendet bereds i departementet.

Jag tycker att byråkratins kvarnar mal långsamt hos Britt Mogård. Framställningen gjordes från Vilhelmina i maj 1978. Länskolnämnden tillstyrkte i april 1979, och SÖ tillstyrkte i augusti 1979. Vid en uppvaktning i december 1979 lär Britt Mogård ha uttalat sig välvilligt, och hon skulle efter kontakter med övriga berörda departement lämna besked. Men det dröjer.

Regeringens brist på meriter på det här området är litet oroande. I statsrådsberedningens propositionsförteckning från januari 1979 anmäldes att en proposition om flexibla skolplanering skulle avlämnas i slutet av mars 1979. Det blev nu inte något av detta. Sedan kom det ett storstilet

Tisdagen den
11 mars 1980

---

*Om inrättande
av högstadium
inom grundskolan
i Saxnäs*

pressmeddelande i valrörelsen, där det talades om färre elever i de största skolorna, tvåparallelliga högstadieskolor, små glesbygdsskolor och annat. "Detta är huvudpunkterna i den förslagspromemoria - - - som en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet lägger fram inom kort", hette det då. Något sådant förslag har inte offentliggjorts.

Jag tolkar detta så att Britt Mogård har lagt locket på i en fråga som för glesbygden är mycket väsentlig. Det inger oro också i det konkreta fallet, beträffande framställningen om glesbygdshögstadium i Saxnäs. Det finns starka skäl för att åstadkomma en sådan lösning av skolproblemen i denna glesbygdskommun. Jag skall gärna återkomma och redovisa de skälen. De är f. ö. redovisade i den framställning som är lämnad till departementet.

Nu skall alltså besked komma under våren. Jag hoppas då att det beskedet verkligen kommer, så att det inte går som för övriga löften om besked i hithörande frågor. Och naturligtvis hoppas jag att beskedet blir positivt.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag är väl införstådd med skälen till Vilhelminas anhållan om att få inrätta ett högstadium i Saxnäs, och jag är välvilligt inställd till detta.

Den arbetsgrupp som Georg Andersson hänsyftar på har tillsatts på mitt initiativ. Det har dock tyvärr visat sig att frågorna är mer komplicerade än man hade väntat sig. Jag kan försäkra Georg Andersson att jag försöker att skynda på arbetet så mycket som det är möjligt just för att få till stånd en flexiblare skolplanering än vad vi har f. n. Vi har ju inte möjligheter att tillmötesgå de skiftande intressen som finns i vårt land.

Det är alltså fortfarande min avsikt att bringa den här frågan till en lycklig lösning.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är tacksam om Britt Mogård vill skynda på det här ärendet mer än vad som skett tidigare.

Detta är inte bara en administrativ fråga. Jag kan förstå att det kan resas invändningar, men här gäller det att hitta en undantagslösning. Förhållandena är nämligen så speciella, och samhället har tagit på sig skyldigheter i det här området. Här har ett samhälle etablerats genom att gruvdrift tagits upp i Stekenjokk - det är detta som är utgångspunkten. Den verksamheten tillför naturligtvis landet viktiga resurser, men människorna i området där verksamheten bedrivs måste ju också få leva i en samhällsbildning som så långt möjligt är likvärdig med övriga delar av landet.

Problemet är att kommunen inte orkar med de stora kostnader det gäller för den här relativt begränsade elevgruppen, och där måste samhället i sin helhet ta sitt ansvar.

Jag upplever inte att detta är ett speciellt administrativt problem, utan menar att det framför allt är ett ekonomiskt problem. Och där gäller det att regeringen visar god vilja och tar fram de pengar som erfordras för att ge eleverna möjligheter till högstadieutbildning i Saxnäs.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag har betraktat Saxnäs som ett undantag och alltså sökt en undantagslösning. Det var Georg Andersson som vidgade frågan och försökte angripa mig med påstående om långsamhet när det gäller en mer allmän förändring av skolplaneringen. Jag ansåg det vara min skyldighet att svara på det angreppet.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det var naturligt att ta in det vidgade perspektivet i det här sammanhanget, eftersom man kan konstatera att de allmänna och storstilade vallöftena när det gäller åtgärder i övrigt för att underlätta etableringen av glesbygdsskolor och mindre skolenheter inte har uppfyllts. Därför kunde man befara att inte heller ett sådant litet samhälle som detta, långt uppe i norr, skulle ägnas stor uppmärksamhet. Det ges väl i Saxnäs inte många röster åt moderaterna. F. ö. vet jag inte om det alls finns några moderater där.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag tycker nog att man kunde kräva en något större blygsamhet från Georg Andersson i hans angrepp, för det är faktiskt den stelbenta socialdemokratiska skolplaneringen som jag försöker förändra till större flexibilitet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Om lärarutbildningen i Örebro

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara *Ann-Cathrine Haglunds* (m) den 28 februari anmälda fråga, 1979/80:357, och anförde:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillgodose behovet av lärarutbildning i Örebro.

Behovet av lärarutbildning är väl tillgodosett i Örebro. Av årets budgetproposition framgår att Örebro vid sidan av de stora universitetsorterna är en av de bäst tillgodosedda högskoleorterna vad gäller lärarutbildning. Utbildning avses under läsåret 1980/81 ske vid fritidspedagoglinje, förskollärlinje, gymnastiklärlinje – och inom denna såväl ettämneshögskola- som tvåämnesutbildning –, musiklärlinje samt ämneestetisk utbildning inom ämneslärlinjerna.

Jag har i budgetpropositionen föreslagit att vissa ämneslärlinjeutbildningar anordnas temporärt för dem som saknar föreskriven utbildning och som tjänstgjort länge som lärare. De medel som avsatts för utbildningarna i fråga fördelas av universitets- och högskoleämbetet (UIHÄ), efter förslag från regionstyrelserna, till berörda högskoleenheter.

UIHÄ har den 24 januari 1980 fått i uppdrag att undersöka vilka särskilda utbildningsåtgärder som bör vidtas för andra lärare än ämneslärare som

---

Om lärarutbildningen i Örebro

tjänstgjort länge inom skolväsendet men som saknar föreskriven utbildning. I uppdraget ingår att beakta den regionala variationen i efterfrågan på lärare av olika kategorier. Först när detta uppdrag blivit utfört är det möjligt att säga om Örebro är en ort som kan komma i fråga för utvidgade utbildningsinsatser för obehöriga lärare.

När det gäller frågan om var den avslutande praktisk-pedagogiska utbildningen för blivande ämneslärare och lärare i gymnastik och annat ämne skall förläggas, kan denna lösas på olika sätt inom ramen för tillgängliga medel. Universitetet i Uppsala och högskolan i Örebro bör själva kunna finna en lösning som inte bara är tillfredsställande ur ekonomisk och administrativ synvinkel utan också innebär goda förutsättningar för de studerande att avsluta sina studier.

Slutligen vill jag framhålla att det vore oklokt att nu ta ställning till en etablering av nya lärarutbildningslinjer i Örebro. 1974 års lärarutbildningsutrednings förslag bereds f. n. i regeringskansliet, och i samband med att proposition i denna fråga läggs fram kommer en samlad bild av hela lärarutbildningssektorn att presenteras.

ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Även om viss lärarutbildning sker i Örebro, är dock behovet av lärarutbildning vid högskolan stort, dels på grund av den stora bristen på behöriga lärare i hela Örebroregionen, dels på grund av att det vid högskolan pågår ämnesteoritisk utbildning av gymnastiklärare med ytterligare ett ämne och av övriga ämneslärare.

150 studerande finns f. n. i försöksutbildningen av gymnastiklärare med ytterligare ett ämne. Den första gruppen får sin grundutbildning klar i och med innevarande vårtermin. Det praktiska lärarutbildningsåret återstår. Det uppstår stora olägenheter för de studerande om de ej får fullgöra den praktisk-pedagogiska avslutande utbildningen i Örebro utan måste göra detta i Uppsala. Högskolan i Örebro har goda förutsättningar att genomföra den praktisk-pedagogiska utbildningen.

Samma svårigheter uppstår för lärarkandidaterna i den traditionella ämneslärarutbildningen. Det fjärde året utgörs av den praktisk-pedagogiska utbildningen som fullgörs i Uppsala. Högskolan i Örebro har goda möjligheter att ordna sådan utbildning i nära samverkan med gymnastiklärarnas praktisk-pedagogiska utbildning.

Det råder stor brist på behöriga lärare i hela Örebroregionen – ämneslärare, vårdlärare och speciallärare såväl inom specialskolorna som på grundskolans olika stadier och inom särskolan. Enligt beräkningar från länskolnämnden i Örebro ligger andelen icke utbildade lärare betydligt över genomsnittet för landet.

En riktad lärarutbildning i halvfart är ytterst angelägen. Högskolan är beredd att svara för en sådan utbildning om resurser ställs till förfogande. Goda förutsättningar finns också att skaffa såväl lämpliga lärare för denna utbildning som lokaler.

Bristen på specialutbildade lärare är mycket besvärande, i synnerhet inom den gymnasiala utbildningen för hörselskadade. Läsåret 1978/79 hade endast 34 av totalt 135 lärare inom området specialutbildning. Ett stort antal klasslärare inom regionen tjänstgör på tjänster som speciallärare utan att ha behörig utbildning. I Örebro finns en omfattande specialskoleundervisning: för döva, för hörselskadade och för synskadade.

Speciallärarutbildning i Örebro är mycket angelägen. Inom Örebro kommun har man också diskuterat möjligheterna att organisera en riktad speciallärarutbildning i halvfart för just denna lärargrupp, och förutsättningarna för detta bedöms som gynnsamma.

De som utbildas inom en region har en tendens att stanna kvar. Många är också bundna till regionen redan innan de påbörjar studierna. Lärarutbildning vid högskolan i Örebro är därför mycket viktig för Örebroregionen. Den skulle också innebära en stimulans och förstärkning av högskolan, där vissa ämnen inom den naturvetenskapliga sektorn har brist på studerande. Det fjärde året i Örebro skulle sannolikt locka fler studerande att påbörja sina studier i Örebro, eftersom de då kan fullgöra hela sin utbildning där.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! När det gäller den praktisk-pedagogiska utbildningen måste man ta hänsyn till om det är möjligt att skapa undervisningsgrupper av sådan storlek som från kostnadssynpunkt är försvarbar. Det förhåller sig så att lärarkandidaterna i Örebro är splittrade på så många ämnen att det endast i mycket liten utsträckning går att skapa sådana försvarbara grupper. Därför var mitt svar att ett samarbete mellan universitetet i Uppsala och högskolan i Örebro bör etableras, så att man i mån av möjlighet tar hänsyn till berättigade intressen från Örebro.

Vad beträffar bristen på lärare för döva och hörselskadade för den gymnasiala utbildningen torde Ann-Cathrine Haglund vara felunderrättad. Det är brist på speciallärare i Örebroregionen, men inte brist på dessa lärare.

Dövlärare för gymnasiet utbildas vid speciallärarlinjen i Stockholm. Där är antagningen flexibel; uppstår det en brist, kan man inom nuvarande ramar ändra antagningen så att fler utbildas just för det gymnasiala stadiet.

Det är faktiskt mindre lämpligt att splittra speciallärarutbildningen så att viss del – t. ex. dövläro-utbildningen – förläggs till annan ort. Speciallärarutbildningarna bör integreras med varandra. Dövläro-utbildningen måste ske i Stockholm, eftersom utbildningen måste ha närhet till medicinska, sociala och tekniska laboratorier. Utbildningen är också i hög grad beroende av de fonetiska och lingvistiska institutionerna vid universitetet i Stockholm, där det bedrivs viss forskning rörande språkinläring för döva.

Jag vidhåller alltså mitt ursprungliga svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1979/80:70 och 86 till skatteutskottet
1979/80:88 till näringsutskottet
1979/80:89 till trafikutskottet
1979/80:90 till finansutskottet
1979/80:91 till jordbruksutskottet
1979/80:98 till arbetsmarknadsutskottet
1979/80:99 till socialförsäkringsutskottet
1979/80:104 till utbildningsutskottet
1979/80:116 bil. 2 till utbildningsutskottet
i övrigt till socialutskottet

§ 16 Föredrogs och hänvisades
Redogörelserna
1979/80:12 till finansutskottet
1979/80:14 till utbildningsutskottet

§ 17 Föredrogs och hänvisades
Motion
1979/80:1910 till utbildningsutskottet

§ 18 Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1979/80:38–40
Finansutskottets betänkanden 1979/80:16–19
Justitieutskottets betänkanden 1979/80:23, 24 och 26
Lagutskottets betänkanden 1979/80:20 och 21
Utrikesutskottets betänkande 1979/80:18
Försvarsutskottets betänkanden 1979/80:11 och 12
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:11
Socialutskottets betänkande 1979/80:27
Trafikutskottets betänkanden 1979/80:13, 14 och 16
Näringsutskottets betänkande 1979/80:32
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1979/80:16

§ 19 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle arbetsmarknadsutskottets betänkande 16, socialförsäkringsutskottets betänkande 11 och näringsutskottets betänkande 32 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 20 Anmälades och bordlades
Propositionerna
1979/80:80 om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen
1979/80:92 om bestridande av kostnader för jämställdhetsombudsmannens och jämställdhetsnämndens verksamhet under budgetåret 1980/81

- 1979/80:93 om vissa kompletterande åtgärder i fråga om anställning med lönebidrag, yrkesinriktad rehabilitering, m. m.
- 1979/80:94 om statsbidrag till stiftelsen Invandrartidningen för budgetåret 1980/81
- 1979/80:96 med förslag till ny utlänningslag, m. m.
- 1979/80:97 om åtgärder mot strålrisker i byggnader
- 1979/80:106 om Stockholms internationella fredsforskningsinstitutets (SIPRI) organisation och verksamhetsformer, m. m.
- 1979/80:107 om godkännande av 1979 års internationella naturgummiavtal
- 1979/80:109 om stöd till glesbygden för vissa energikostnader
- 1979/80:110 om en träteknisk utvecklingsenhet i Skellefteå
- 1979/80:113 om fortsatt garanti till Aktiebolaget Aerotransport
- 1979/80:114 om verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden
- 1979/80:115 om lån till Saab-Scania AB och Volvo Flygmotor AB, m. m.
- 1979/80:117 om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret
- 1979/80:140 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1980/81

§ 21 Anmäldes och bordlades

Redogörelse

- 1979/80:11 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av riksbankens verksamhet under år 1979

§ 22 Anmäldes och bordlades

Motionerna

- 1979/80:1911 av *Kjell-Olof Feldt m. fl.*
- 1979/80:1912 av *Lars Werner m. fl.*
- med anledning av proposition 1979/80:85 om skattelättnader vid lönsparande i aktier

§ 23 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

- 1979/80:37 med anledning av propositionen 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m. m. jämte motioner

Kulturutskottets betänkande

- 1979/80:24 med anledning av proposition 1979/80:100 såvitt gäller medelsanvisningen till radio och television, m. m., jämte motioner

Civilutskottets betänkanden

- 1979/80:12 med anledning av propositionen 1979/80:72 om bostadsanvisningslag, m. m., jämte motioner
- 1979/80:13 med anledning av motioner i hyresfrågor m. m.

Tisdagen den
11 mars 1980

Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 mars

1979/80:159 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om kortare väntetid för tandvård, m. m.:

Sverige har en mycket hög tandläkartäthet, kanske den högsta i världen. Det finns nära 8 000 tandläkare, varav ca 4 200 finns inom privattandvården och ca 3 700 inom folktandvården. Rent statistiskt borde dessa knappt 8 000 tandläkare klara tandvården för en befolkning på 8 miljoner invånare, om varje tandläkare svarade för 1 000 patienter. Så enkelt är det nu inte. Tillgången på tandläkare varierar kraftigt, och köerna till tandvården är på många håll helt skandalöst långa. Sämst är tillgången på tandläkare i Kronobergs, Kalmars, Älvsborgs, Värmlands och Västmanlands landstingsområden.

I den totalinventering som gjordes 1975 av kösituationen för hela landet visade det sig att 600 000 personer väntade på att få tid hos folktandvården. Av dessa beräknas 30-40 % ha lyckats få vård på annat sätt. Vid en rundringning till landstingens tandvårdschefer i februari i år framkom att 250 000 personer köar till folktandvården.

Kötiderna varierar kraftigt. På flera håll är kötiden upp till åtta år, och genomsnittligt ligger väntetiden på två år. Kötiden varierar med tillgången på tandläkare, men det finns exempel på områden där läkartätheten är hög och kötiden ändå oändligt lång. I t. ex. centrala Huddinge är kötiden åtta år. Man kan alltså konstatera att tandvården inte fungerar tillfredsställande och att tandvårdsreformen inte blivit vad man hoppats, trots att tillgången på tandläkare i och för sig är god.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga socialministern:

Vad tänker regeringen göra för att alla som behöver tandvård skall kunna få sådan utan lång väntetid?

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att den förebyggande tandvården skall få resurser för att kunna fungera tillfredsställande?

den 11 mars

1979/80:160 av *Stina Andersson* (c) till kommunministern om kommuns rätt att anordna lokal folkomröstning:

Kommunfullmäktige i Täby, Stockholms län, beslutade vid sitt sammanträde den 17 januari 1980 att genomföra en lokal rådgivande folkomröstning i enlighet med 2 kap. 18 § kommunallagen.

Kommunens motiv för genomförandet är att man, som ett led i beredningen av frågan om stadsplaneläggning för tunnelbanans eventuella

framdragning inom Täby, vill efterhöra kommuninnevånarnas uppfattning om nordostsektorns kollektivtrafikförsörjning.

• Kommunfullmäktiges beslut har emellertid överklagats i länsstyrelsen. Styrelsen har instämt i klagandens uppfattning, att beslutet inte tillhör fullmäktiges handläggning. I avvaktan på besvärens slutliga prövning har länsstyrelsen meddelat verkställighetsförbud av kommunfullmäktiges beslut.

• Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till kommunministern få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att redovisa sin tolkning av kommunallagens intentioner vad gäller kommunernas rätt och möjligheter att anordna lokala folkomröstningar, som ett led i en beredning av en kommunalpolitisk fråga?

2. På vilket sätt anser statsrådet att tillämpningen av kommunallagens bestämmelser vad gäller kommunernas rätt att ordna lokala folkomröstningar kan följas upp?

1979/80:161 av *Evert Svensson* (s) till utrikesministern om regeringens syn på viss skogsplantering i Israel:

På juldagen 1979 visades i TV 2 en film om "Jerusalem – stad utan gräns". Däri förekom ett avsnitt om planteringen av "Per Ahlmarks skog" i Israel.

Bakgrunden var att det gjordes en särskild insamling av vänner till Per Ahlmark vid hans avgång som vice statsminister och partiledare. I samarbete med Judiska nationalfonden användes pengarna till bl. a. denna skogsplantering. Planteringen kom – med eller utan Per Ahlmarks vetskap – att ske på av Israel ockuperat område. En svensk flagga placerades ut vid den högtidlighet då planteringen invigdes.

Per Ahlmark förnekade i filmen att det var ockuperat område. Jag återger hans svar in extenso (utskrift från Sveriges Radio): "Nej, men det är inte det. Det här ligger alltså på den sida av gränsen som Israel har haft allt sen staten bildades, och hade också före sexdagarskriget. Så att det är inte ockuperad mark i något som helst avseende, utan det är en del av den judiska nationen under 31 år."

Programmet väckte debatt, och den 22 februari 1980 följde i TV 2 en diskussion mellan Per Ahlmark och de två producenterna PeÅ Holmquist och Sigbert Axelson. Därvid hävdade Per Ahlmark att han hade stöd av UD:s sakkunnige på folkrätt docent Bo Johnson, att planteringen icke skedde på ockuperat område.

Självfallet är det viktigt att få klarhet i denna fråga. Per Ahlmark hade nyss avgått som vice statsminister och kunde rimligen inte betraktas som privatperson. När han sedan hävdar att han har stöd av utrikesdepartementet förstärker det behovet av ett klarläggande. Skulle planteringen av skog, därtill förstärkt av utplaceringen av den svenska flaggan, ha skett på ockuperat område – eller vad som också kan kallas ingenmansland efter

Nr 99

Tisdagen den
11 mars 1980

Anmälan av interpellationer

vapenstillståndet 1949 – är detta högst anmärkningsvärt och måste anses strida mot Sveriges ställningstagande i Mellersta Östern-konflikten. Sverige har ju bl. a. starkt kritiserat bosättningarna på ockuperat område.

Med anledning av vad som anförts vill jag till utrikesministern ställa följande fråga:

Är utrikesministern beredd att göra ett klarläggande vad gäller skogsplanteringen i Israel i enlighet med vad som anförts i interpellationen?

1979/80:162 av *Hans Alsén* (s) till statsrådet Elisabet Holm om landets indelning i sjukvårdsregioner:

Företrädare för Uppsala läns landsting och Akademiska sjukhuset i Uppsala informerades den 15 februari i år av sjukvårdsministern rörande det planerade innehålllet i en proposition med förslag om landets indelning i sjukvårdsregioner. Propositionen var avsedd att föreläggas riksdagen under mars månad.

De närvarande representanterna från landstinget och sjukhuset hade starka invändningar mot förslaget i fråga, som i avgörande delar avvek från såväl regionsjukvårdsutredningens betänkande som Landstingsförbundets och Uppsala läns landstings yttrande över betänkandet.

Propositionsförslaget synes ha utarbetats inom socialdepartementet utan någon kontakt med berörda sjukvårdshuvudmän. Detta förhållande är enligt min mening ytterst anmärkningsvärt och inger starka tvivel på regeringens vilja att lyssna och ta intryck. Ett nära och förtroligt samråd med företrädare för landstingen hade enligt min mening varit en naturlig arbetsform vid beredningen av detta ärende, som i så hög grad påverkar sjukvårdshuvudmännens verksamhet och de ekonomiska grunderna för densamma. Det bristfälliga – eller rättare sagt obefintliga – samrådet blir så mycket mer märkligt mot bakgrund av vissa regeringsmedlemmars återkommande tal om samhällets strävan till decentralisering och minskad centraldirigering. Det förtjänar också påpekas att Landstingsförbundets styrelse i sitt yttrande 1979-09-27 över regionsjukvårdsutredningens betänkande bl. a. anförde följande: "Enligt styrelsens mening bör särskilda överläggningar snarast tas upp mellan staten och berörda huvudmän för att få till stånd en samförstånds lösning." Socialdepartementets ansvariga tycks helt ha ignorerat Landstingsförbundets uppfattning. Beteendet blir särskilt märkligt mot bakgrund av att Akademiska sjukhuset är ett statligt undervisningssjukhus. Dessutom pågår just nu mellan Uppsala läns landsting och staten förhandlingar syftande till ett landstingsövertagande av huvudmannaskapet.

Den kritik som från olika håll riktats mot det inledningsvis omnämnda propositionsförslaget synes ha medfört att sjukvårdsministern avser att ompröva sina ställningstaganden och senarelägga propositionen. Om så är fallet måste detta hälsas med tillfredsställelse. Jag förutsätter att statsrådet i så fall inte underlåter att begagna tillfället till överläggningar med berörda sjukvårdshuvudmän "för att få till stånd en samförstånds lösning" i denna stora och viktiga fråga.

Regionsjukvårdsnämnden i Uppsalaregionen, med representanter för berörda landsting och från socialdepartementet, har i skrivelse 1980-02-26 till socialdepartementet givit sin mening till känna. Jag vill ur skrivelsen citera följande:

”Regionsjukvårdsutredningen har föreslagit en förändrad indelning av landets sjukvårdsregioner, vilket skulle medföra ett splittrande av den nuvarande Uppsalaregionen och ett sammanförande av de södra delarna av regionen med en starkt förminskad Örebroregion. Om detta genomfördes skulle det komma att innebära att Uppsalaregionen innefattade två regionsjukhus, UAS och RSÖ, i en region med ett befolkningsunderlag i stort sett motsvarande nuvarande Uppsalaregionen med bara ett regionsjukhus, UAS.

Regionsjukvårdsnämnden vill påpeka att detta får stora ekonomiska konsekvenser för de i regionen ingående landstingen med hänsyn till gjorda investeringar och ingångna avtal. Nämnden förutsätter därför att man från regeringens sida medverkar till en lösning av de ekonomiska konsekvenserna av ett genomförande av förslaget innan proposition i ärendet förelägges riksdagen. En förändring skulle också komma att innebära att ett väl fungerande sjukvårdssamarbete bröts. Av geografiska och kommunikationstekniska skäl skulle man också komma att få påtagligt negativa effekter för invånarna i Jämtlands län.

Det är regionsjukvårdsnämndens förhoppning att Socialdepartementet vid sitt utarbetande av den slutgiltiga propositionen till Riksdagen tar största möjliga hänsyn till de synpunkter som framförts från representanterna för de olika landstingen i Uppsalaregionen och att man speciellt beaktar behovet av ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för Uppsalaregionen om den komme att innefatta två regionsjukhus.”

Med hänvisning till det anförda ber jag att till sjukvårdsministern få rikta följande fråga:

Avser statsrådet att omedelbart uppta överläggningar med företrädare för Uppsala läns landsting och Akademiska sjukhusets direktion samt övriga berörda sjukvårdshuvudmän i anledning av den aviserade propositionen rörande landets indelning i sjukvårdsregioner?

§ 25 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 mars

1979/80:368 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson* (fp) till kommunikationsministern om utbudande av statligt informationsmaterial:

Sedan ett 40-tal år tillbaka har Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF), i egenskap av en folkrörelse för frivilligt trafiksäkerhets-

arbete, förmedlat informationsmaterial och läromedel i stor omfattning till skolor. Det är en allmän uppfattning att detta fungerat bra, och skolmyndigheterna har medverkat och uttryckt sitt gillande av den gällande ordningen. NTF säljer sina läromedel enligt självkostnadsprincipen. För att presentera materialet har man tryckt upp en enkel katalog till en kostnad av ca 1:70 kr. per styck.

Mycket överraskande har nu trafiksäkerhetsverket framställt och tryckt upp en kostbar katalog där man utbjuder informationsmaterial och läromedel gratis till skolor. Dessa stora kostnader påtar sig alltså ett statligt organ alldeles i onödan med effekt att man tränger tillbaka en del av den verksamhet i fråga om läromedel som NTF bedrivit i över 40 år med skolmyndigheternas medverkan och gillande.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga kommunikationsministern:

Anser kommunikationsministern att det i dagens ekonomiska läge är riktigt att en statlig myndighet ikläder sig nya ekonomiska åtaganden och samtidigt undergräver en del av den ekonomiska grundvalen för en sedan mer än 40 år bedriven framgångsrik frivillig verksamhet i trafiksäkerhetens tjänst?

1979/80:369 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till handelsministern om försäljning till Libyen av visst fjärrstyrningssystem för motorbåtar:

Det statliga företaget Telub – som i dagarna börjar en utbildning av närmare 100 libyska militärer i bl. a. radarteknik och telekommunikation – har skrivit kontrakt om försäljning av ett system för fjärrstyrning av snabbgående motorbåtar till Libyen. Systemet ökar Libyens möjligheter till bl. a. terrorattacker mot de många grannländer som landet befinner sig i konflikt med, t. ex. Egypten, Tunisien och Israel.

Är det statsrådets uppfattning att försäljning till Libyen av fjärrstyrningssystem för motorbåtar står i överensstämmelse med den svenska krigsmaterielförordningen?

1979/80:370 av *Rune Torwald* (c) till arbetsmarknadsministern om kontorsserviceföretagens verksamhet:

Den 29 november 1979 beslöt riksdagen att hos regeringen begära en utredning för att kartlägga arbetsmarknaden för korttidsanställda inom kontorsområdet. Denna utredning borde också belysa kontorsserviceföretagens verksamhet m. m.

Mot denna bakgrund finner jag det anmärkningsvärt att bl. a. ett ca 30 år gammalt kontorsserviceföretag med många anställda för någon vecka sedan kontaktades av företrädare för AMS och rekommenderades "att upphöra med sin ambulerande verksamhet" för att därmed slippa att bli dragna inför domstol för prövning av huruvida dess verksamhet var förenlig med gällande lag eller ej. För egen del har jag närmast fattat uppdraget så, att utredningen skulle klarlägga om det eventuellt behövdes några justeringar av lagen, för

att seriösa företag inom kontorsservicebranschen skulle kunna fortsätta en av såväl kunder som anställda uppskattad service.

Under hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att säkerställa att seriösa kontorsserviceföretag inte tvingas upphöra med sin ambulerande service, innan ifrågavarande utredning hunnit slutföra sitt uppdrag och eventuellt föreslagna åtgärder i fråga om lagstiftning o. d. blivit vidtagna?

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.57.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 99

Tisdagen den
11 mars 1980

---

*Meddelande om
frågor*